

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Första kammaren.

Nr 18.

Tisdagen den 7 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Schlyter* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 181, angående inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond m. m;
nr 182, angående ändring av villkoren för lån från statens mejerilånefond samt kapitalökning för samma fond; och
nr 185, angående reglering av Halmstad—Bolmens järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten.

Företogs val av tolv ledamöter i särskilda utskottet. Därvid avlämnades 88 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Bårg,
» Trygger,
» Hansson, Sigfrid,
» Johansson, J. B.,
» von Stockenström,
» Björnsson,
» Westman,
» Sederholm,
» Hagman,
» Wohlin,
» Larsson, Sam,
» Lindström.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Anställdes val av sexton suppleanter i särskilda utskottet. Därvid avlämnades 60 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Sandén,
» Bagge,
» Pauli,
» Borell,
» Bergman,
» Västberg,
» Nilsson, Petrus,
» Frändén,
» Forslund,

friherre Lagerfelt,

herr Löfgren,

» Åkerberg,
» Gustafson, Fritiof,

- herr Pettersson, Anton,
- » Olsson, Olof,
- » Nylander.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Justerades protokollen för den 28 nästlidne februari samt den 1 och den 3 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 78, i anledning av de i statsverkspropositionen behandlade frågorna angående redovisningen å riksstaten av anslagen till expenser och tryckningskostnader samt ändrad uppställning av riksstatens utgiftssida; och

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 83, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 (nr 141 sid. 35) om emeritlöner för präster.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 84, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med ytterligare föreskrifter om lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika boställen.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 179, med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. 6 § rättegångsbalken.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 180, angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsgornas förvaltning.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:
nr 258, av herr *Karlsson, Gottfrid*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående distriktsveterinärväsendet; och
nr 259, av herr *Nilsson, Alexander*, i samma ämne.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Ekman*s motion, nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss dem i egenskap av magistratsledamöter ådömd ersättningsskyldighet till kronan m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial nr 9, i anledning av kamrarnas remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 151 med förslag till förordning om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel m. m.

Ang. återlämnande i viss del av en till konstitutionsutskottet remitterad kungl. proposition.

Detta memorial lydde:

»Till konstitutionsutskottet hava båda kamrarna den 1 mars 1933 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 151, såvitt angår i propositionen framlagda förslag till

a) förordning om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel; och

b) förordning om debitering och uppbörd av tingshusmedel.

Då det synes utskottet kunna ifrågasättas, om ej antagandet av det i propositionen framlagda förslaget till förordning om debitering och uppbörd av tingshusmedel bör förutsätta införandet i lagen den 5 juni år 1909 angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll av tingshus och häradsfängelse av ett stadgande motsvarande vad i 48 § landstingslagen är föreskrivet, i förhållande till vilket förordningen erhåller karaktären av tillämpningsbestämmelse, men nämnda lag av den 5 juni 1909 hittills icke ansetts hänförlig till 'kommunallagarna' och icke heller av annan grund lär falla inom området för konstitutionsutskottets i § 38 riksdagsordningen utstakade verksamhet, finner utskottet sig böra till kamrarna återlämna ifrågavarande till utskottet i vissa delar hänvisade proposition, i vad den avser förslag till förordning om debitering och uppbörd av tingshusmedel, vilket utskottet får för riksdagen anmäla.»

Herr förste vice talmannen: Jag ber att få hemställa, herr talman, att konstitutionsutskottets memorial nr 9 måtte läggas till handlingarna och att den kungl. propositionen i ifrågavarande del hänvisas till lagutskott.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 22—26, bankoutskottets utlåtande nr 16 och memorial nr 17, jordbruksutskottets utlåtanden nr 22—28 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 181, 182 och 185 blevo desamma på begäran bordlagda.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 261, av herrar *Lindblad* och *Forsslund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Uddevalla—Lelångens järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten m. m.;

nr 262, av herr *Norling*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet; samt

nr 263, av herr *Bodin*, *Gunnar*, och herr *Roos*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående distriktsveterinärväsendet.

Herr *Lindhagen* avlämnade en motion, nr 264, om revision i vissa avseenden av första kammarens ordningsstadga.

Därefter yttrade herr **Lindhagen**: Utöver i motionen gjorda yrkanden ber jag, då jag ej hunnit få med det i motionen, att muntligen få framföra en hemställan till det tillfälliga utskottet att vid genomgående av stadgan även uppmärksamma den ofta framkastade frågan om införande av en bestämd lunchrast under kammarens förhandlingar och den likaledes understundom uppkomna frågan om lämpligheten av att förhandlingarna börja klockan tio på förmiddagen och icke gärna avslutas senare än klockan elva på kvällen, försåvitt kammaren ej annorlunda beslutar.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till delar av riksdagsbeslutet:

- nr 1, ingressen;
 - nr 2, slutmeningen;
 - nr 3, rörande utseende av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden;
 - nr 4, rörande Kungl. Maj:ts proposition nr 27 om gillande av den riksbanken meddelade befrielsen från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;
 - nr 5, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;
 - nr 6, rörande förordning med bestämmelser om införselmonopol å mjölk och mejeriprodukter;
 - nr 7, rörande förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;
 - nr 8, angående lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.;
 - nr 9, rörande lag om ändrad lydelse av 45 § i sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321);
 - nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande rörande vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1932 fattade beslut;
 - nr 11, rörande förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;
 - nr 12, rörande lag om ändring i vissa delar av 16 kap. giftermålsbalken;
 - nr 13, rörande lag om ändrad lydelse av 91 § lagen den 22 juni 1911 (nr 55) om ekonomiska föreningar;
 - nr 14, rörande förslag till lag om upphävande av 27 kap. 16 § rättegångsbalken samt 229 § utsökningslagen;
 - nr 15, rörande lag om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ lagen den 6 juni 1930 (nr 202) om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet;
 - nr 16, rörande lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin;
 - nr 17, rörande val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;
 - nr 18, rörande val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;
- samt

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 96 angående vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.03 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 8 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 181, angående inrättande av en arbetarsmåbrukslänefond m. m.; och
nr 182, angående ändring av villkoren för lån från statens mejerilänefond samt kapitalökning för samma fond.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 185, angående reglering av Halmstad—Bolmens järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 261, av herrar *Lindblad* och *Forsslund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Uddevalla—Lelångens järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten m. m.; samt

nr 262, av herr *Norling*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Bodin*, *Gunnar*, och herr *Roos* väckta motionen, nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående distriktsveterinärväsendet.

Föredrogs och hänvisades till kammarens tredje tillfälliga utskott herr *Lindhagens* motion, nr 264, om revision i vissa avseenden av första kammarens ordningsstadga.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående arvode till ledamöter av allmänt kyrkomöte.

*Ang. arvode
till ledamöter
av allmänt
kyrkomöte.*

I en till riksdagen avlåten, den 10 februari 1933 dagtecknad proposition nr 94, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsråds-

Ang. arvode till ledamöter av allmänt kyrkomöte. (Forts.)
 protokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, under förutsättning att ändring i riksdagsordningen i överensstämmelse med av riksdagen såsom vilande antaget förslag till ändrad lydelse av §§ 12, 23, 38 och 50 riksdagsordningen bleve i grundlagsenlig ordning beslutad, godkänna de grunder för utgående av arvoden till kyrkomötets ledamöter, som föredragande departementschefen till nämnda stadsrådsprotokoll föreslagit.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet bland annat erinrat om att Kungl. Maj:t genom proposition nr 6 till innevarande års riksdag framlagt förslag till stadga om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsdragets fullgörande, varefter utskottet för egen del anfört:

»Utskottet vill erinra, att det vilande grundlagsändringsförslaget i fråga om riksdagsmannaarvodena numera antagits och trätt i kraft samt att riksdagen, på hemställan av konstitutionsutskottet i dess utlåtande nr 3, antagit stadga om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsdragets fullgörande i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som av Kungl. Maj:t framlagts i förenämnda proposition nr 6.

I anslutning till vad sålunda beslutits rörande arvode till riksdagens ledamöter torde en sänkning böra äga rum jämväl av ersättningen till kyrkomötesledamöter. Vad Kungl. Maj:t i detta hänseende föreslagit, innebärande bibehållande av systemet med dagtraktamenten samt dessas bestämmande till 27, respektive 20 kronor, vill utskottet för sin del förorda.

Med avseende å reseersättning har i nyssnämnda stadga, med viss avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag, föreskrivits bland annat, att vid resa till och från riksdag till riksdagsman, som ej är bosatt å ort där riksdag hålles, skall utgå ej mindre ersättning för därav föranledd resekostnad än även ett dagtraktamente å tjugufem kronor för vardera resan. Vad riksdagen sålunda beslutit bör enligt utskottets mening erhålla motsvarande tillämpning beträffande reseersättning till kyrkomötesledamöter.

På grund av det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen må godkänna de grunder för arvoden och reseersättning till ledamöter av allmänt kyrkomöte, som av utskottet här ovan förordats.»

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Såvitt jag kan förstå, innebär detta utlåtande, att utskottet velat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i ärendet med den ändring allenast, som ligger i en analogivis gjord tillämpning beträffande reseersättningen. Men när man läser utlåtandets andra stycke, andra satsen: »Vad Kungl. Maj:t i detta hänseende föreslagit, *innebärande bibehållande av systemet med dagtraktamenten samt dessas bestämmande till 27, respektive 20 kronor*, vill utskottet för sin del förorda», så har man där tappat bort maximeringen av dessa arvoden. Men skulle därför kunna formellt stanna i tvivelsmål huruvida utskottet vill biträda förslaget om maximering till 810 respektive 600 kronor. Och det blir så mycket större rum för tvekan, när man läser klämman: »att riksdagen må godkänna de grunder för arvoden och reseersättning till ledamöter av allmänt kyrkomöte, som *av utskottet* här ovan förordats». Där står alltså ingenting om Kungl. Maj:ts oförändrade förslag.

Det hela hjälptes, såvitt jag förstår, om man stryker den inskjutna satsen: »innebärande bibehållande av systemet med dagtraktamenten samt dessas bestämmande till 27, resp. 20 kronor». Då tror jag det blir alldeles klart att även maximeringen godtagits. Jag ber att få framställa det yrkandet.

Herr Åkerberg: Jag vill endast meddela, att formuleringen på den här punkten innebär inte, att utskottet för sin del tager avstånd från Kungl. Maj:ts

Ang. arvode till ledamöter av allmänt kyrkomöte. (Forts.)

förslag beträffande maximering, utan endast att utskottet har ansett, att det ej var nödvändigt att referera Kungl. Maj:ts förslag annat än beträffande själva dagarvodet. Men om det anses nödvändigt för klarhetens skull, att den där mellansatsen strykes, så har utskottet för sin del ingenting emot det.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu föredragna utlåtandet endast yrkats, av herr *Björck, Wilhelm*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring i utskottets motivering, att andra meningen av andra stycket avfattades sålunda: »Vad Kungl. Maj:t i detta hänseende föreslagit vill utskottet för sin del förorda.»

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering samt vidare enligt herr *Wilhelm Björcks* yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 10, med förslag till ändrad lydelse av § 10 i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken;

nr 12, i anledning av väckt motion om gratifikation åt förre vaktmästaren hos första kammaren *W. E. Willberg*;

nr 13, i anledning av väckt motion om viss gottgörelse till fyra f. d. tjänstemän i andra kammarens kansli;

nr 14, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om årligt understöd åt extra portvakten vid riksdagshuset *August Jonsson*; samt

nr 15, i anledning av väckt motion om utredning och förslag rörande höjning av pensionsåldern för befattningshavare i statens tjänst.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 22 kap. 1 och 11 §§ strafflagen.

*Om höjning
av straffet för
förskingring
m. m.*

I två likalydande motioner, nr 127 i första kammaren av herr *Trygger* m. fl. och nr 240 i andra kammaren av herr *Lindman* m. fl., vilka motioner hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 22 kap. 1 och 11 §§ strafflagen.

1 §.

Var, som genom antagande av falskt namn, stånd eller yrke, eller genom annat svikligt förfarande, bedrager sig till gods eller penningar, eller förlust därav annan tillskyndar, dömes, där ej annorledes nedan stadgas, till böter eller fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Har därav kommit synnerlig förlust eller olägenhet, eller är gärningen eljest med synnerligen försvårande omständigheter förenad, må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

11 §.

Förfalskar man, svikligen förbryter, försnillar eller eljest uppsåtligen förskingrar annans gods, det man i besittning haver, straffes högst med straff-

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)
arbete i två år. Har därav kommit synnerlig förlust eller olägenhet, eller är gärningen eljest med synnerligen försvärande omständigheter förenad, må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

Motionärernas förslag innebar, att det enligt 22 kap. 11 § strafflagen för förskingring och — på grund av i 14 § av samma kapitel gjord hänvisning — trolöshet mot huvudman gällande straffmaximum 2 års straffarbete skulle höjas till det i 1 § samma kapitel för bedrägeri stadgade straffmaximum 4 års straffarbete. Straffskärpningen skulle inträda, då av gärningen kommit synnerlig förlust eller olägenhet eller gärningen eljest vore med synnerligen försvärande omständigheter förenad. Enahanda formulering av straffskärpningsgrunden hade föreslagits införd i 1 §.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville snarast framlägga förslag till ändring i 22 kap. 11 § strafflagen, innebärande höjning av straffet för svårare förskingrings- och trolöshetsbrott.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Borell, Halvarsson, Nilsson* i Antnäs och *Hedlund* i Östersund samt fröken *Wellin*, vilka på åberopade grunder hemställt, att riksdagen i enlighet med förevarande motioner måtte antaga den av motionärerna föreslagna lagen om ändrad lydelse av 22 kap. 1 och 11 §§ strafflagen med tillägg av en så lydande promulgationsbestämmelse: »Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933».

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Bestämmelserna om straff för förskingring innehållas i 22 kap. 11 § strafflagen. Enligt dessa bestämmelser är straffet för förskingring straffarbete i högst två år. Detta brott kan således bestraffas med böter eller med fängelse i högst två år eller med straffarbete i högst två år, allt efter brottets art och beskaffenhet. 14 § i samma kapitel innehåller bestämmelser om straff för det brott, som benämnes trolöshet mot huvudman, och i denna paragraf hänvisas till straffbestämmelserna i 11 §. Detta brott, trolöshet mot huvudman, straffas sålunda lika med förskingring. Första paragrafen av samma kapitel innehåller bestämmelserna om straff för bedrägeri. Sådant brott kan enligt nu gällande bestämmelser straffas med böter eller fängelse i högst 6 månader eller straffarbete i högst 2 år. Det finnes emellertid i denna paragraf en bestämmelse om skärpt straff, därest omständigheterna äro synnerligen försvärande. I sådant fall kan straffet höjas till straffarbete i fyra år, under det, som jag nyss nämnde, straffet för förskingring och trolöshet mot huvudman högst kan straffas med straffarbete i två år.

Motionärerna avse nu i sin hemställan att få straffet för trolöshet mot huvudman och förskingring skärpt, så att även för dessa brott straffet vid försvärande omständigheter skall kunna höjas till straffarbete i högst fyra år, på samma sätt som nu är stadgat beträffande straffet för bedrägeri. Man föreslår därför, att till 11 § skall fogas en så lydande bestämmelse: »Har därav kommit synnerlig förlust eller olägenhet, eller är gärningen eljest med synnerligen försvärande omständigheter förenad, må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.»

Om detta införes där, kommer samma straffsats att kunna tillämpas även i fråga om trolöshet mot huvudman. Därjämte föreslås en ändring i 22 kap. 1 § strafflagen, som såsom jag nämnde innehåller bestämmelserna om straff för bedrägeri. Man föreslår, att motiveringen för det straff, som skall tillämpas, då brottet är förenat med försvärande omständigheter, skall avfattas på samma sätt som den föreslagits avfattad i 11 §. Sålunda: den sista punkten

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

i § 1, som nu lyder: »Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas», skulle i stället lyda: »Har därav kommit synnerlig förlust eller olägenhet, eller är gärningen eljest med synnerligen försvårande omständigheter förenad, må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.»

Motivet för denna motion är uppenbarligen den ökning i förskingringsbrotten, som har inträffat under de senare åren, och särskilt den omständigheten, att förskingringsbrotten omfattat allt större och större värden och så till vida blivit av grövre art. Det är att observera, att våra straffbestämmelser för brotten förskingring och trolöshet mot huvudman äro vida mildare än i flertalet andra länder. Där äro straffbestämmelserna på många håll mycket strängare än i vår lag. Det är väl också en allmänt utbredd mening, att en straffskärpning i nu ifrågavarande hänseende bör komma till stånd, och därom tror jag inte heller, att det inom utskottet har rått någon egentlig meningsskiljaktighet. Emellertid har utskottets majoritet hesiterat för att på enskild motionärs förslag vidtaga den föreslagna ändringen i strafflagen, och utskottet har i sin motivering anfört några omständigheter, som särskilt skulle utgöra belägg för att utskottet ej bör skriva lag på enskild motionärs begäran. Dock är ju denna lagändring formellt sett av mycket ringa betydelse. Det gäller endast att sätta in en ny straffsats och att angiva motiveringen därför, såvitt brottet straffas enligt § 11, samt att ändra motiveringen för straffskärpningen beträffande § 1 så, att denna motivering i båda dessa paragrafer blir likalydande.

Utskottet har anmärkt bland annat, att det skulle kunna tänkas, att därigenom föranleddes, att de mildare förskingringsbrotten bleve strängare bestraffade än vad nu är fallet och det är ju ej dessa man vill komma åt, utan det är de grövre förskingringsbrotten. Denna farhåga är enligt min mening fullkomligt obefogad. Domaren har ju i sin hand att i varje särskilt fall bestämma straffet inom den givna strafflatituden, och den mildare strafflatituden står ju fortfarande kvar.

Man har vidare invänt, att det är olämpligt att motivera straffskärpningen med att brottet omfattar större värden, då fall kunde tänkas, då det ej låge någon särskilt försvårande omständighet i att ett större belopp förskingrats. Detta må väl var sant, men skulle ett sådant förhållande i ett eller annat fall föreligga, så finnes ju intet hinder för domaren att i det fallet tillämpa ett mildare straff än det, som angives genom motionärernas föreslagna tillägg i lagen. Sålunda: domaren har fortfarande fullkomligt i sin hand att välja det efter de föreliggande omständigheterna lämpliga straffet även sedan detta tillägg har kommit till. Och det är ju ej meningen att genom detta tillägg komma åt annat än de grövre brotten, vare sig denna grövre brottslighet konstitueras därigenom, att ett stort belopp blir förskingrat, eller det konstitueras genom andra försvårande omständigheter. Själva det förhållandet, att man såsom en möjlig försvårande omständighet har angivit, att större värden förskingrats, är ingalunda något främmande för vår strafflagstiftning. Sådant förekommer på åtskilliga ställen. I detta avseende torde sålunda icke förefinnas någon betänklighet gentemot motionärernas förslag.

Man har vidare sagt, att bedrägeriet i och för sig i regel är ett svårare brott än förskingring och trolöshet mot huvudman. Ja, det kan man diskutera. Det ligger ju även i förskingringsbrotten eller kan åtminstone i dessa ligga ett moment av bedrägeri, ehuru det ena brottet på grund av de omständigheter, under vilka det är utfört, hänföres till förskingring och det andra hänföres till bedrägeri. I grund och botten kan det ligga ett lika starkt bedrägerimoment under det straffbara förfarandet i båda fallen. Nu har man befarat, att man genom den föreslagna ändringen i dessa två paragrafer skulle kunna komma till det resultat, att bedrägeri, som man i regel anser vara ett

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

svårare brott, jämställes i större mån än förut med brotten förskingring och trolöshet mot huvudman. Så är dock inte förhållandet, då man läser de givna lagbestämmelserna, ty i 1 § bestämmes, att bedrägeribrottet skall straffas med böter eller fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Jämför man detta med den föreslagna avfattningen av 11 § så finner man, att det fortfarande står kvar en skarpt strafflatitud så fort bedrägeriet har förskyllt mera än fängelse i sex månader. Däri ligger således fortfarande en straffskärpning i 1 § i jämförelse med den i 11 §, sådan den skulle lyda enligt motionärernas förslag.

Om man ser denna fråga ur mera allmän synpunkt, så veta ju herrarna hur man plär säga ute i landet, att man hänger de små tjuvarna och låter de stora gå fria, eller att man låter de stora tjuvarna få relativt lindriga straff i förhållande till de små. En person, som har förskingrat väldiga belopp, han kan ej få mer än två års straffarbete, men en stackare, som kanske av nöd har stulit en smula livsmedel, kan få ett mycket, mycket strängare straff enligt stöldkapitlet. Man reagerar mot detta och det med rätta, och under detta ligger den känslan, att det är nödvändigt för statsmakterna att skarpt reagera mot de allt mer tilltagande oredlighetsbrotten. Då jag för min del ej hyser några betänkligheter mot att den föreslagna formellt sett mycket ringa ändringen i strafflagen vidtages, och då jag är livligt övertygad om, att den opinion, som tar sig uttryck allmänt ute i landet, är fullt berättigad, och att det är nödvändigt att omedelbart gripa in för att komma till rätta med den ur samhällets synpunkt synnerligen betänkliga företeelse, som ligger i den ökade frekvensen av förskingringsbrotten och i allmänhet av oredlighetsbrotten, så hyser jag för min del ingen tvekan att tillstyrka motionerna, och det ha vi reservanter i utskottet också förenat oss om. Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herrar *Halvarsson* och *Mellén*.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottsförslaget. Den föregående ärade talaren har ju mycket riktigt upplyst om, att vi nu inom utskottet alla vore ense om att en lagändring i den riktning, som är föreslagen, bör vidtagas. Den stora frågan är om man kan våga sig på att taga denna ändring med detsamma på en enskild motionärs yrkande eller om man skall gå den vanliga vägen och skriva till regeringen och be den ordna upp saken. Utskottet har inte ansett anledning föreligga att avvika från vad man brukar göra i detta fall.

Jag måste säga ett par ord om reservanternas motivering. Det förefaller som om herrarna hade haft litet bråttom, när ni läste utskottsmajoritetens yttrande — därför, att ni polemiserar mot saker, som icke blivit sagda i majoritetens förslag. Här står bl. a., att det förefaller reservanternas underligt, att vi i majoriteten ha gjort anmärkning mot motionärernas förslag att bibehålla bestämmelserna i 1 och 11 §§, enligt vilka »fängelse skulle kunna ädömas för bedrägeri i högst sex månader men för förskingring och trolöshet mot huvudman enligt 11 § intill två år». Det ha herrarna missuppfattat. Det är inte alls så. Vi ha endast velat uttala vår undran över att motionärerna med *sin* uppfattning låtit den olikheten i straffskalorna kvarstå. Motionärerna utgå ju från att bedrägeri och förskingring i regel äro lika svåra brott, och har man den uppfattningen och skriver ned denna i motiveringen, skall man inte låta det där hacket eller den där »trappan», som man kallar den, i första paragrafens straffskala kvarstå. Det är inte konsekvent, och det är det, som vi ha anmärkt på. Om man däremot vill poängtera, att bedrägeri är ett svårare brott än förskingring, så är det inte tillräckligt att poängtera det på det

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

dunkla sätt, som avspeglar sig i den där trappan, som jag kallade det, i § 1. Det här är juridiska detaljer, som kanske inte intressera kammarens ledamöter, men jag anser dock, att jag å utskottsmajoritetens vägnar måste vända mig mot det sätt, varpå reservanterna här bekämpa vår ställning. Det är ej riktigt.

Reservanterna säga vidare att utskottets farhåga för att motionärernas förslag skulle i tillämpningen medföra en höjning av straffen för lindriga förskingringsbrott saknar varje berättigande. — Ja, jag skall inte taga upp en diskussion på den punkten, men jag vill säga, att jag tycker, att uttrycket »saknar varje berättigande» är något starkt. Jag vill vädja till den ärade reservanten, som nyss talade, om inte den uppfattningen ligger bra nära till hands, att när hela straffskalan skärpes, följden kan bli den sagda, även om lagen egentligen avsett, att skärpningen skall inträda endast när synnerligen försvärande omständigheter föreligga. Man säger nu, att en domare skall vara förståndig. Ja, det hoppas jag också, att han är, men vi ha i alla fall fullt fog för våra uttalade farhågor, allra helst i fall lagen skall formuleras efter den motivering, som är gjord, att bedrägeri och förskingring skola anses lika.

Så skriva herrarna vidare, att man inte utan fara för rättsskipningen kan uppskjuta den här straffskärpningen. Ja, det är fråga om ett år! Jag vill verkligen spörja herrarna, om det kan vara skäl i att gå en annan väg än den vi bruka. Det kan också bli en fara för rättsskipningen, om man i kammarna slår in på den vägen, att stifta lagar utan att det förberedande arbetet för lagstiftningen har försiggått i vanliga former. Så att skall man tala om fara, så ha vi också anledning att göra det.

Nu vill jag vidare säga, att då den ärade reservanten talade om det gamla ordspråket, att de små tjuvarna hänger man och de stora låter man gå fria, så förde han mina tankar på en sak, som jag hade tänkt att nämna, och som jag är glad, att han påminde mig om. Det är det, att jag för min del anser, att då nu denna fråga skall tagas upp av regeringen, så är det i rättvisans intresse nödvändigt, att man samtidigt till behandling upptager tjuvnadskapitlet. Nu skall man ej säga, att det kommer att lända till onödigt uppskov. Det gör det inte därför, att med god vilja i justitiedepartementet — och den vet jag finnes där — så kan man i sammanhang med denna utredning, som nu yrkas, upptaga frågan om mildring av straffen för tjuvnadsbrotten. Det har i många år både från domare och fångvårdsmän klagats över det oerhörda missförhållande, som äger rum i det stycket, att de kolossalt stränga straffen för tjuvnad alltjämt fått stå kvar. Vill man nu åstadkomma rättvisa, så bör man samtidigt revidera 20 kapitlet. Jag menar naturligtvis ej att hela kapitlet skall omarbetas så grundligt som det kunde behövas. Men nog kan man redan genom en uppsnyggning av straffskalorna m. m. komma ganska långt. Jag har tagit med mig anteckningar om några fall av tjuvnadsbrott, som jag har haft i min praktik — d. v. s. det är inte jag, som dömt, utan jag har sett siffrorna i interneringsnämnden, där jag sitter. Herrarna skola få höra litet grand, vad det gamla tjuvnadskapitlet kan leda till. Jag skall endast säga några få ord för att inte trötta herrarna, men jag tror, att när man hör detta, så skall man inte förvåna sig över, att jag tillåtit mig att taga upp denna fråga om tjuvnadskapitlets revision i sammanhang med frågan om bedrägeri- och förskingringsbrotten.

Här har jag först nr 1. Han är dömd 9 gånger för tjuvnadsbrott. Han har suttit inne tillsammans 36 år. Värdet av det tillgripna, som han tagit under hela sitt liv, uppgår till det för den statistik, som jag har gjort, ovanligt höga beloppet av något över 5,000 kronor; men även med denna siffra kommer man

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

till att varje fängelseår, vart och ett av dessa 36 år, som den mannen har suttit inne, motsvarar 150 kronor.

Nästa man, han är dömd 12 gånger, han har suttit inne i 28 år. Värdet av vad han tillgripit utgör tillsammans cirka 1,000 kronor. Varje fängelseår motsvarar för honom 36 riksdaler!

En till, bra lik den förre. Han har suttit inne för stöld i 26 år 11 månader. Även vad han har tagit under sin långa och olyckliga levnad motsvarar sammanlagt cirka 1,000 kronor.

Fjärde man: han är dömd 11 gånger, har suttit inne i tillhoppa 22 år och 2 månader. Han har tillgripit under denna tid sammanlagt 258 kronor! För 258 kronor har denne mannens liv blivit fullständigt ödelagt, och varje fängelseår motsvarar — 10 kronor.

Ja, jag skall irte trötta herrarna med det här. Det sagda kan ju vara nog, men jag frågar: kunna vi inte alla komma överens om att man här står inför ett sorgespel? Det bör inte få fortsätta, och det kan man rätta till, även om man skulle behöva forcera detta arbete. Här har jag nu ett tillfälle att anmäla detta för riksdagen, och jag begagnar det, och jag hoppas, att herrarna ursäktat mig, att jag gör det. Jag hör till min glädje, att här begäres ordet från högern. Det fröjdar mig. Kanske blir det då ytterligare diskussion om den saken. Nu vill jag också upplysa om att en reform i det stycket, som jag nu sist har berört, frågan om mildring av straffen för tjuvnadsbrott, kommer att ha mycket stora följder i åtskilliga andra avseenden. Jag skall inte trötta herrarna med det, men bl. a. vill jag i fråga om fångbeståndet i fängelserna upplysa om, att ungefär drygt tredjedelen av alla, som sitta inne, äro, kan man säga, tjuvar. Herrarna förstå vad det betyder, om man rättar till detta missförhållande; det har en oerhörd betydelse.

Ja, det är så mycket som jag skulle vilja säga i detta sammanhang, men jag är rädd för att trötta herrarna, och jag skall därför underlåta att säga en del av vad jag hade tänkt. Det kanske blir tillfälle senare på dagen i sammanhang med en annan fråga att vidare yttra mig i detta ämne. Något som är kolossalt viktigt att uppmärksamma — och som jag vet att justitieministern även uppmärksammar — är, att man stöder den frivilliga hjälpverksamheten för dem, som sluppet ut från fängelserna, så att de icke återfalla i brott. Jag tror icke, att jag överdriver, om jag säger, att allmänheten icke haft uppmärksamheten nog strängt riktad på denna sak. Det är ett ämne som är värt allt begrundande, huru man skall kunna ställa så till, att dessa människor, som sluppet ut ur fängelserna, icke komma att stå på bar backe, utan stödjas och hjälpas. Jag riktar en varm vädjan till justitieministern att behärta denna sak, när han fått den nu ifrågasatta riksdagsskrivelsen. Jag antager nämligen, att det blir en skrivelse, ty jag kan icke tänka mig, att kammaren är beredd att på en enskild motion vidtaga de ändringar i 22 kapitlet strafflagen, som här föreslås, utan att vi få gå den vanliga vägen med en skrivelse. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets skrivelseförslag.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Jag är fullkomligt ense med den ärade utskottsordföranden därom, att 20 kapitlet strafflagen, det som handlar om stöld, bör underkastas revision och att de nuvarande straffbestämmelserna i detta kapitel i många fall kunna leda till orimligheter, men den ärade ordföranden får förlåta mig att jag icke kan förstå att detta har något sammanhang med den fråga, som nu föreligger. Jag kan icke på något sätt, huru mycket jag än anstränger mig, begripa, att rättvisan kräver, att man skulle låta bli att tillbörligt bestraffa grova förskingringsbrott

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

därför att straffet för tjuvnad är för hårt — ordföranden sade at rättvisan krävde att bestämmelserna i 20 kapitlet strafflagen toges upp till behandling i sammanhang med en revision av de bestämmelser i 22 kapitlet strafflagen, varom det nu är fråga. Detta är så mycket orimligare som den nu föreslagna straffskärpningen minskar klyftan mellan straffen för stöld och straffen för bedrägeri.

Beträffande vad herr Åkerman i övrigt anförde, måste jag vidhålla, att jag anser farhågan för att, därför att man inför ett strängare straff för de hårdare förskingringsbrotten, även de lindrigare förskingringsbrotten skulle bli strängare bestraffade, är ogrundad. Det talades rätt mycket i utskottet om avbetalningsköp. I regel äro dessa oredlighetsbrott, som föranledas av dessa, av ganska lindrig beskaffenhet och avse i allmänhet ganska små belopp, och jag är alldeles övertygad om, att det icke kan falla någon domare in att skärpa straffen för dessa brott, därför att man får ett medel att vid grovare förskingringsbrott skärpa straffen. Beträffande jämförelsen mellan bedrägeri och förskingrings- och trolöshetsbrott vill jag säga, att varken motionärerna eller reservanternas mening är att ändra den relation som nu finnes uti strafflagen beträffande dessa brott. Det är uppenbart, att i vissa fall kunna bedrägeribrotten vara av grövre art än förskingrings- och trolöshetsbrotten, och därför bör den nuvarande straffskärpningsgrunden, som finnes i lagen, stå kvar.

Herr Bissmark: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att yttra mig om, huruvida man i denna viktiga fråga bör skriva till regeringen och begära en utredning eller om man på rak arm bör antaga den lagtext, som här föreslås. Jag har nämligen icke mycket att erinra emot den förra utvägen. Jag har begärt ordet med anledning av att den ärade utskottsordföranden sammankopplade frågan om denna lagändring med frågan om straff för stöld. Gör man så, är man genast inne på ett stort komplex av frågor, vilkas behandling kommer att fördröja en nödvändig lagändring på detta nu närmast avsedda området. Jag kan icke förstå de exempel som herr Åkerman framdrog. Han talade bland annat om en tjuv, som blivit straffad 12 gånger och suttit inne i omkring 30 år och menade, att detta skulle vara alldeles upprörande, då beloppet av det tillgripna var relativt ringa. Men jag kan icke förstå, vad följden skulle bli av en minskning av straffet för stöld med avseende å sådana personer annat än att de finge tillfälle att begå ändå flera stölder. Varje domare vet, att själva kärnan i dessa band av stödligor, som ibland existera, utgöres av en gammal inbrottstjuv, som samlar omkring sig mindervärdiga, mer eller mindre avsigkomna individer och sätter i gäng ett sådant företag. Kan det vara meningen att låta sådana personer gå fria, som visat, att de icke låta sig rättas av straff? Jag medgiver, att interneringsanstalter böra träda i stället för fängelser, och så har ju redan skett, men jag kan icke förstå, att de skäl som herr Åkerman anförde tala för en nedsättning av straffet för stöld. En sådan nedsättning skulle visserligen kunna tänkas på det viset, att man beträffande icke återfallsförbrytare i större utsträckning än nu tillämpade fängelsestraff i stället för straffarbete. Men vad har detta med den föreliggande frågan att göra? Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Klefbeck: Herr talman! Här har med mycken styrka i dag framförts, att det allmänna rättsmedvetandet kräver, att straffskalan för förskingringsbrott skärpes; men jag menar, att diskussionen i detta stycke saknar betydelse, enär såväl utskottsmajoriteten som reservanterna i detta avseende äro ense med varandra. Utskottets utlåtande får icke tolkas så, att utskottsmajo-

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

ritetens önskan om beivrande av förskingringsbrotten skulle vara ljummare än reservanternas, vi äro i det stycket ett. Men vi mena, att det är förenat med en viss risk att på framställning av enskilda motionärer skriva en lag och detta på ett område, som är så över måttan känsligt som detta.

I motionen har framställts det förslaget, att straffmaximum för förskingringsbrotten skulle bli fyra år i stället för nuvarande två år. Inför detta faktum kunna vi icke frigöra oss från den känslan att i och med detsamma hela karaktären av det brottet fått en svårare färg, om jag får säga så, och detta återigen har den nackdelen med sig, att när man kommer till lindrigare förskingringsbrott, skulle väl följden bli, att dessa också komma att bedömas svårare.

Nu säger visserligen herr Borell, att detta maximum har föreslagits för svårare fall av förskingringsbrott, men såvitt jag icke är alldeles fel underrättad är det väl så, att när en domare skall fälla sin dom och därvid har att röra sig inom vissa skalor, blir det faktum att maximum höjts allid en ledning för honom, föreställer jag mig, att vid utdömande av straff i lindrigare fall låta sig påverkas av hänsynen till det höjda straffmaximum. Är detta rätt resonerat, då är det som jag menar, att vi känt oss ängsliga för vissa konsekvenser, och det gäller, som det här talats om, särskilt avbetalningsköpen. Vi veta allesamman huru vanligt det är nu för tiden att folk köpa saker på avbetalning, både nyttiga och fullständigt obehövliga. En person köper t. ex. en symaskin på avbetalning och råkar i ekonomiska svårigheter. Han skall betala sin hyra, men han har inga pengar, och då går han den vanliga vägen, han går till pantlånaren och pantsätter symaskinen. Med den erfarenhet jag har omkring mig från fattiga människor i vår huvudstad, vågar jag påstå att denne man och andra som handla på samma sätt som han i de allra flesta fall icke ha någon aning om att de begå förskingringsbrott. Det heter, att han köpt symaskinen, han har fått taga den hem och bruka den. Det står i ett långt kontrakt, vars innehåll han kanske icke förstått eller ens läst igenom, att det är säljarens egendom alltjämt, men han själv, hans hustru, hans övriga familjemedlemmar och hans grannar ha den föreställningen, att det är hans egendom. I nödens stund låter han pantsätta symaskinen och gör sig så skyldig till förskingringsbrott. Nu tror jag visserligen, att en så hyggelig domare som herr Borell tager hänsyn till detta och straffar honom så lindrigt som möjligt, men vi mena, att faran för att denne man kan bli svårare straffad är större, när domaren skall röra sig inom skalor, som gå upp till högre maximum, än när han skall röra sig inom skalor, som stanna vid ett lägre maximum.

Vi mena därför, att det för att vinna det mål som vi allesamman vilja vinna, är tryggare att gå den vanliga väg som vi alltid bruka gå och låta dem, som ha utarbetandet av våra lagförslag om hand och dem, som ha att granska dessa förslag, få yttra sig om förslaget, och jag är fullt övertygad om att vi icke skola behöva vänta så länge, innan det kommer.

Herr Branting: Herr talman! Det förefaller mig rimligare att riksdagen nu beslutar en skrivelse än en lagtext. Här har förut talats om, att bestämmelserna i 20 kap. strafflagen i detta sammanhang borde revideras. Än mera naturligt synes det mig, att man vid en omarbetning av 22 kap. strafflagen också får in bestämmelser emot den särskilda sorts stora affärsbedrägerier, som är karakteristisk för det moderna affärslivet, men som icke synas vara direkt förutsedda i vår ålderdomliga strafflag. Herr Borell har framhållit, att man genom den föreslagna straffskärpningen vill speciellt reagera mot de förskingringsbrott, där det gäller stora belopp. Härvidlag bör man dock icke glömma, att det rätt ofta kan försiggå högst avsevärda manipulationer

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

på det ekonomiska området, som icke äro förutsedda i vår strafflag, men likafullt böra jämföras med kriminella handlingar. I utlandet bestraffas, tror jag, det storfinsansiella affärsbedrägeriet oftare än hos oss. Sålunda se vi t. ex. från Frankrike eller Danmark, att där esomoftast också geschäftsmän av den större kategorien bli vederbörligen näpsta. Motsvarande finans- eller affärs-hajar i vårt land kommer man däremot knappast eller i vart fall mera sällan åt. Jag har, herr talman, blott velat fästa uppmärksamheten på denna sida av saken, när nu föreslås en omarbetning av bestämmelserna i 22 kapitlet strafflagen.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag har inte på länge träffat någon praktisk jurist, som ej brutit staven över vårt ålderdomliga 20 kapitel i strafflagen, och även fångvårdsmän äro ense om, att det är fullkomligt på tok. Jag har velat begagna tillfället att erinra om detta förhållande, därför att jag anser, att det skulle vara mycket lämpligt att man toge upp denna fråga i samband med den lagändring, som motionärerna här ha begärt.

Gent emot herr Bissmark vill jag säga, att den beskrivning han lämnade på tjuvar, som begå itererade förbrytelser, icke stämmer med de livsöden, som jag sett upprullas under de sista åren av min verksamhet. De äro icke sådana banditer som ströva omkring i flockar och bryta sig in. Ingalunda, de flesta äro ganska beskedliga människor, som traska omkring och när de få tillfälle stoppa på sig småsaker. Det är visserligen mycket illa gjort, men herre gud, man får väl behandla dem som folk ändå!

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Jag måste be att få besvära kam-maren med en replik till min ärade granne till höger, herr Klefbeck. Han förklarade, att såväl hela utskottsmajoriteten som reservanterna vore fullkomligt ense därom, att man måste vidtaga en straffskärpning beträffande oredlighetsbrotten. Således är han beredd att göra det, men han vill icke göra det nu, därför att han icke är säker på, att den nu utarbetade lagtexten är lämplig. På samma gång framhåller han den stora vådan av att åstadkomma en straffskärpning i denna paragraf, därför att detta enligt hans mening skulle komma att medföra en straffskärpning även beträffande lindrigare oredlighetsbrott. Men skulle detta vara riktigt, är det en konsekvens av skärpningen, som herr Klefbeck aldrig kan komma ifrån. Jag vill emellertid säga, att herr Klefbecks farhågor i detta avseende enligt min mening och som jag förut anfört äro fullständigt ogrundade. Det kommer icke att bli förhållandet, att domstolarna, därför att man fått strängare straff för grövre brott, komma att strängare än nu bedöma brott, som äro förenade med förmildrande omständigheter.

Gentemot herr Branting vill jag säga, att det förhållandet, att möjligen ett eller flera oredlighetsbrott icke bli beivrade, väl icke har med denna fråga att göra, det är något som vi få ta itu med på annat sätt. Dessa brott lyda numera under allmänt åtal, och bli de icke beivrade, så kan det bero antingen på försummelse av åklagaren eller att brotten icke kommit till åklagarens kännedom, och det kan väl ej genom strafflagstiftning förebyggas.

Herr Löfgren: Herr talman! Tyvärr har jag icke haft tillfälle att avlyssna den hittills förda diskussionen annat än mot slutet, och det kan därför mycket väl hända, att jag kommer att repetera vad som sagts förut, men huru som helst anser jag, att detta ärende är av den vikt, att den som har något att säga också bör framföra sina tankar.

Vi äro alla ense om det sorgliga faktum, att oredlighetsbrotten och särskilt

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

förskingringsbrotten tilltagit i oroväckande grad på senare tid. Men frågan är, vad orsaken därtill kan vara och i vilken mån botemedlen böra sökas i skärpning av straffet för dylika förbrytelser. Jag ber härvidlag att få understryka vad utskottet säger, då det yttrar sig på följande sätt: »Möjligt är emellertid också, att till brotten bidragit, att straffhotet i nuvarande lag icke är tillräckligt avskräckande. En höjning av straffen för de svårare förskingrings- och trolöshetsbrotten skulle därför *måhända* kunna verka förebyggande, åtminstone i viss utsträckning.» För min del finner jag, att i detta uttalande ligger en fullt befogad reservation. Överhuvud tror jag, att värdet av höga straff som ett medel att förebygga brottslighet har överdrivits i den populära uppfattningen, och ibland ser det ut som alltför hårda straff skulle verka i motsatt riktning. I varje fall tvivlar jag på, att brottsstatistiken, som visar stark ökning beträffande förskingringsbrotten, kan tagas till inräkning för påståendet, att orsaken härtill skulle ligga i för låga straff. Jag ber att få understryka, att det är helt andra omständigheter som man måste taga med i räkningen. Jag erinrar om, att dessa brott först under senare tid blivit lagda under allmänt åtal, och vilken åsikt man än har om denna ändring, så är det dock visst, att allmänna åtalsrätten medfört en betydande ökning i de mål, som förekommit rörande förskingring och trolöshet mot huvudman. Ett annat förhållande som gjort, att siffrorna i statistiken svällt, är att avbetalningsköpen på de sista åren fått en synnerligen vidsträckt omfattning. Under de jämförelsevis goda tiderna ha avbetalningsköp gjorts, och under de dåliga tiderna ha köpta varor förskingrats, ofta utan att »brottslingen» haft någon känsla av att han gjort någon större orätt.

Denna speciella fråga om avbetalningsköpen ligger nu under utredning, och jag vågar uttala den förhoppningen, att man därvid må söka bot för missförhållandena huvudsakligen på andra vägar än genom skärpta straff. Otvivelsaktigt är, att en hel del osunda företeelser förekomma på detta område, men det är genom att begränsa omfånget för själva avbetalningsköpen och icke genom stadganden i strafflagen som man där kan vinna rättelse och råda bot.

Det avgörande skälet till att förskingringsbrotten så starkt ökats är emellertid konjunkturernas hastiga växling med ständigt nedgående tendens. Spekulationens offer komma nu till synes på bottnen av lågkonjunkturen alldeles som när vid lågvatten de sjunkna föremålen komma i dagen. Förhållandet är beklagligt nog, att just dessa företeelser särskilt under en lågkonjunktur som den nuvarande bli skönjbara. Men jag tror inte, att en straffskärpning gentemot de redan drunknade är rätta medlet att minska förskingringsbrottens antal.

Om vi sedan i och för sig bedöma frågan, huruvida behov föreligger av straffskärpning för förskingringsbrott, ha vi att göra en avvägning av förskingringsbrottet å ena sidan och förmögenhetsbrott i närliggande kategorier å andra sidan. De brottstyper, man då har att göra med, äro stöld och andra tjuvnadsbrott, vidare bedrägeri och slutligen förskingring och trolöshet. Jag antager nämligen, att det inte är meningen att genom straffskärpning endast i ett fall göra en av vederbörande icke avsedd omvärdering av brottslighetsgraden inom samhöriga kategorier av brott. En sådan åtgärd fordrar en helt annan utredning än den, som i närvarande stund föreligger. Ser man först på tjuvnadsbrottet, så medges allmänt, att återfall i brott nu straffas alldeles för strängt, och framför allt alldeles för schablonmässigt till följd av våra föräldrade iterationsbestämmelser. Men det frågas, om särskilt högerreservanterna äro färdiga att utan vidare i princip göra en omgradering av straffet för stöld i jämförelse med förskingring? Enligt 1864 års strafflag bedömdes stöld mycket strängare än förskingring, och den skillnaden uppehålls ännu, ehuru den min-

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

skades vid 1890 års straffrevision genom att allenast *minimist*straffet då sattes högre för stöld, än för förskingring. Om man ser på det thyrenska förslaget till ny strafflag, så finner man, att också professor Thyren bibehållit den skillnad mellan stöld och förskingring, att stöld betraktas som det svårare brottet av dessa två. Man behöver inte diskutera i detta sammanhang, om det är riktigt att göra denna skillnad, men faktum är, att i gällande strafflag behandlas stöld, eller tjuvnadsbrott över huvud, strängare än förskingring. Endast om brottet begåtts under försvärande omständigheter, kan en person, som begått första resan stöld, huru högt värde det stulna föremålet än må ha, få så högt straff som två års straffarbete. Men enligt det förslag, som vi nu behandla, skulle, om vi följa reservanterna, en förskingrare i vissa fall få ända upp till fyra års straffarbete. Missförhållandet mellan de båda straffattituderna är uppenbart även om möjligheten kvarstår att för en obetydlig förskingring döma till böter.

Om man läser motiven till 1890 års lagrevision — som jag förmodar, att lagutskottet har gjort även i detta sammanhang — skall man finna, att lagstiftaren varit angelägen att bestämma högsta straffet för båda brottsarterna lika. Det anfördes i motiveringen, att även om man ville, kunde man inte gå längre i fråga om maximum för första resan stöld än till två års straffarbete därför, att detta bleve maximum även för en lägre brottsart, nämligen förskingring.

Hur stridande det föreliggande förslaget är mot grunderna för nu gällande strafflag, framgår bäst därav, att vissa slag av förskingringsbrott enligt denna straffas som stöld med den avsikten, att de skulle bli hårdare straffade än om de bedömdes som förskingring. Vi ha stadgandena om förskingring begången av köpmansbetjänt och fartygsbefälhavare och åtskilliga andra, vilka brott enligt 20 kap. 3 § strafflagen straffas såsom stöld. Dessa skulle, om reservanternas förslag ginge igenom, komma att straffas lindrigare då det gäller tillgrepp av föremål av större värde än en i motsvarande omständigheter varande person, vars brott komme in under förskingring — detta trots att fallen vore precis likadana och trots att den ursprungliga meningen med dessa specialfall under 20 kap. 3 § strafflagen var, att de skulle få strängare straff. Det är väl inte någon reda i en sådan uppställning av strafflagstiftningen.

Det riktiga synes mig vara, att man i likhet med de moderna strafflagarna bedömer förmögenhetsbrotten som ett kapitel för sig med återfall som straffskärpningsgrund för skilda kategorier av dylika. På det sättet förfar Thyren i sitt utkast, likaså den norska lagen och den danska lagen, som är ändå färskare.

Nu har jag närmast talat om förskingring i jämförelse med tjuvnadsbrott, och kommer jag sedan till en jämförelse med bedrägeri, så kan jag inte heller se, att Thyren kan citeras som auktoritet för ett förslag om straffhöjning. Thyrens straffattitud för förskingring är böter eller fängelse. Thyren föreslår inte under några förhållanden tukthus, som det heter i hans förslag, och vilken straffart skulle närmast motsvara straffarbete. Endast vid återfall kommer straffet enligt Thyren så högt som tre års fängelse. Även Thyren behandlar såsom jag förut antytt, detta brott betydligt mildare än tjuvnad, för vilket senare brott han i mycket hög grad mildrar straffet genom förändring av återfallsbestämmelserna. Den utväg, som nu motionärerna och högerreservanterna i utskottet gett anvisning på för att lagtekniskt ordna saken, måste erkännas vara synnerligen enkel. Man föreslår införande av en särskild straffskärpningsgrund i 22: 1, vilket lagrum handlar om bedrägeri, och man har då satt in tillägget, att därest synnerlig förlust eller olägenhet vållas genom brottet, skall detta alltid räknas som synnerligen försvärande omständighet. Och ett

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

med synnerligen försvärande omständigheter förenat bedrägeribrott kan ju redan nu straffas med högst fyra års straffarbete. Vidare har man föreslagit, att 11 § skrives om därvid man föreslår samma straffskärpningsbestämmelse som i 22 kap. 1 § strafflagen. Man har således allenast hänvisat till bedrägeribrottet och sagt, att för förskingring skola gälla samma straffregler som för bedrägeri. Jag får emellertid i detta avseende i allo ansluta mig till lagutskottets mening, att bedrägeri är en grövre brottstyp, som i individuella fall bör kunna straffas strängare än förskingring. Jag skall inte upptaga tiden med en närmare argumentering, men jag kan också här hänvisa till Thyren, som ju för bedrägeri utmätt straffmaximum till tre års fängelse men maximum för förskingring endast till två år.

Vidare kan jag inte förstå annat än att det är inkonsekvent, trots vad reservanterna säga till bemötande av utskottsutlåtandet, att likställa de två brottstyperna, då brottet är förenat med synnerligen försvärande omständigheter, men däremot göra en skillnad mellan dem vid bedömande av de ordinära fallen. Reservanterna ha alldeles rätt, då de säga, att nuvarande straff för ett ordinarie bedrägerifall är strängare än för ett ordinarie fall av förskingring, emedan vid bedrägeri straffarbete måste taga vid, så snart brottet förskyller mera än sex månaders fängelse. Men jag frågar: var finns den principiella grunden för att bibehålla denna skiljaktighet, då man vid förekomsten av vissa försvärande omständigheter ansett brottstyperna likvärdiga? Har man den uppfattningen, att bedrägeri och förskingring äro likvärdiga brottstyper, vore det väl mera konsekvent att antingen skärpa den ordinära strafflatituden också i förskingringsparagrafen, så att man går fram med fängelse hela vägen ända upp till två års maximum eller ock så, att man utsträcker möjligheten att använda fängelse vid bedrägeribrott till två år. Då får man överensstämmelse mellan paragraferna, men eljest får man det inte.

Vidare håller jag med utskottet om en sak till och det är, att det synes mig betänkligt att bland de försvärande omständigheterna enbart ange brottsobjektets värde. Det är klart, att om det ingått i den brottsliges uppsåt att åstadkomma synnerlig förlust eller skada, räknas detta honom till last som synnerligen försvärande omständighet, men i samma mån som effekten inte kan innefattas i uppsåtet, bör givetvis denna straffskärpningsgrund bortfalla. Värdet är, såsom en föregående talare också anmärkt, relativt. Det, som har obetydligt värde för den ene, kan ha mycket stort värde för en annan, det beror alldeles på den ekonomiska ställning, i vilken den person står, mot vilken brottet begås.

Men så är det en sak, som jag inte alls tror har blivit berörd i utskottets betänkande eller i diskussionen, men som jag tycker utgör nästan den största betänkligheten mot att antaga förslaget, och det är, att genom en straffskärpning i förskingringsparagrafen, som avser de svåraste fallen, förlänger man, genom att i dessa fall höja straffet till fyra års maximum, åtalspreskriptionen från fem till tio år också för de allra lindrigaste fallen. Och det får jag säga, att för de allra lindrigaste förskingringsfallen, som tidigare aldrig kommo till åtalas, därför att förskingring inte hörde under allmänt åtal, är det fullständigt orimligt att utsträcka preskriptionstiden, vilket skulle bli fallet om maximum höjes på förslaget sätt. Tidigare var preskriptionstiden för åtal fem år, men genom en lagändring för några år sedan kom vid sådana fall av straffskärpning preskriptionstiden att utsträckas till tio år. Detta är väl ändå en följd, som de, vilka nu vilja direkt och på fri hand antaga en ny lagtext på ett så viktigt område som det förevarande, knappast tänkt sig eller haft för avsikt att framkalla.

Emellertid har utskottet efter sin kritik av motionerna slutat med att

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)

hemställa om förslag till höjning av straffsatsen utan att därvid gå närmare in på frågan och utan att våga sig på att utarbeta lagtext. Utskottet har vid detta beslut gått ut ifrån, att frågan lämpligen skulle överlämnas till den inom justitiedepartementet pågående utredningen om straff för förskingring av på avbetalning sålt gods. För min del anser jag det mycket möjligt, att vid en förnyad utredning, vid antagandet av ny strafflag det vid jämförelse mellan de olika typerna av förmögenhetsbrott skall befinnas riktigt att öka straffet för förskingring i jämförelse med straffen för vissa andra brott. Likaså är jag alldeles viss om — såsom också herr Branting antydde — att det är en hel del saker, som nu inte komma in under förskingring, eller som överhuvud icke äro straffbara, men som böra komma in under denna paragraf. Därvid kan man anteckna, att det finns en paragraf i bedrägerikapitlet, nämligen 13 §, som har mycket lågt straff, böter eller fängelse, men där man sannserligen inte begriper, varför en hel del av de brott, som rubriceras under den paragrafen, inte lika väl borde ha fallit under bedrägeri eller i visst fall under förskingring. Men på grund av frågans samband med en revision av förmögenhetsbrotten i allmänhet och tjuvnadsbrotten i synnerhet anser jag, att det blir mycket svårt att lösa detta spörsmål om förskingringsbrotten fristående. Och jag fruktar, att om man belastar den pågående utredningen i justitiedepartementet med alla de slag av partiella reformer, som nu varit på tapeten, kommer det att dröja lika länge med det partiella reformarbetet som någonsin med en allmän strafflagsreform. Avbetalningsköpen bilda ett strängt begränsat komplex, som endast indirekt beröres av straffrätten. Och att utvidga det utredningsuppdrag, som professor Bergendal inom justitiedepartementet håller på med, till att omfatta alla de straffrättsfrågor, där en ändring kan vara behöflig, synes mig knappast tillrådligt.

Slutligen kan jag, herr talman, inte låta bli att konstatera den olika inställning, som reservanterna intaga i det här ärendet och den, som de intaga till ett annat spörsmål på dagens lista, vilket om en stund kommer till behandling, nämligen frågan om ändrade straffbestämmelser rörande uppror och upplopp. När det gäller ett så komplicerat ämne som denna viktiga del av förmögenhetsbrotten, då äro reservanterna färdiga att godkänna ett utarbetat lagförslag och begära, att riksdagen på stående fot skall antaga det, ett förslag, som helt avviker, ja, man kan säga direkt strider mot det utkast i ämnet, som professor Thyren, den med officiellt uppdrag beklädd utredningsmannen, framlagt. I den följande frågan, som jag syftar på, nämligen frågan om ändrade straffbestämmelser rörande uppror och upplopp, erkänna visserligen reservanterna, att den nuvarande lagen är i många viktiga stycken föråldrad, men med hänsyn till den förestående allmänna strafflagsrevisionen anse de, att partiella ändringar i strafflagen inte böra äga rum annat än då synnerliga skäl därtill äro. Det sista resonemanget kan jag i princip vara med om, men jag vill påpeka, att reservanterna, samtidigt som de hänvisa till den allmänna strafflagsreformen, också i fråga om upprorslagen på förhand avvisa som oantagligt det förslag, som professor Thyren redan utarbetat. Alltså är man på ett viktigt område inom straffrätten beredd att på rak arm antaga ett lagförslag, som direkt strider mot utredningsmannen, professor Thyrens, lagförslag, och samma dag avvisar man ett partiellt reformförslag inom en annan del av straffrätten, vilket bygger på professor Thyrens förslag och man gör detta med uttryckligt ogillande av dess utgångspunkter!

Ja, herr talman, det ser under dessa förhållanden mörkt ut med den allmänna strafflagsreformen. Jag har intet yrkande, ty jag kan inte ansluta mig vare sig till utskottets eller till reservanternas kläm och inte heller god-

Om höjning av straffet för förskingring m. m. (Forts.)
 känna den helt korta motivering, som ligger till grund för herr Lindqvists avslagsyrkande. Vid sådant förhållande har jag, herr talman, endast velat rädda min själ genom att göra de erinringar, som jag nu framställt.

Herr Klefbeck: Herr talman! Det föreföll kanske, som om jag gjorde mig skyldig till en inkonsekvens i mitt förra anförande, och herr Borell såsom den vakne motståndare han är, högg också genast in på det. Men om jag kunde synas ha varit inkonsekvent, berodde det nog, tror jag, på att jag inte ville hålla på att tala längre än som skedde. Mitt anförande var långt nog ändå. Jag tror också, att jag skall kunna visa, hur det, som jag yttrade, går ihop.

Det är nämligen enligt min mening ingalunda på förhand klart, att den utredning, som nu pågår, skall komma till samma resultat som det föreliggande lagförslaget. Det har förut varit en skillnad i straffmaximum mellan bedrägeri- och förskingringsbrott, och det är inte alldeles klart, att ett kommande förslag sätter straffmaximum i fråga om dessa båda brott lika. Bedrägeribrott ha ju hittills ansetts svårare. Det är det ena jag ville framhålla. Och för det andra ville jag säga, att då vi nu från regeringen vänta ett förslag angående förskingringsbrotten, jag åtminstone har den bestämda förhoppningen, att detta förslag kommer att draga upp gränserna mellan olika sorters förskingringsbrott, på sådant sätt, att de fall, jag talade om, nämligen avbetalningsköpen, inte komma att åtalas enligt samma paragrafer som de svårare förskingringsbrotten, utan att de i framtiden komma att behandlas på helt annat sätt än nu då de inrymmas sida vid sida med de grövre förskingringsbrotten.

Sedan vill jag sluta, herr talman, med att åberopa de ytterst vägande invändningar mot det föreliggande lagförslaget, som nyss framställts av herr Löfgren, ävensom de ord med vilka herr Bissmark inledde sitt anförande, då han sade, att han var mest böjd för att vara med om en skrivelse i stället för att med det samma gå in för en given lagtext.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den av herr Borell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Trygger* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Borell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion angående upphävande av andra momentet i 15 kap. 22 § strafflagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 103, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Hagberg* i Luleå m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta avskaffandet av andra stycket i 15 kap. 22 § strafflagen.

Om upphävande av 2 mom. i 15 kap. 22 § strafflagen.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Åkerman*, *Klebeck*, *Branting*, *Lindqvist* och *Sjögren*, fru *Östlund* samt herr *Rosander* på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Häri genom förordnas, att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

24 §.

Brott, som i 22 § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande det till sådant åtal angiver; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas av annan än målsägande.

Denna lag träder i kraft tio dagar efter den dag, då densamma, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Herr Åkerman: Herr talman! Vid detta utlåtande är fogad en reservation nr 1, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herrarna ha kanske inte tänkt på, att i år kan Åkarpslagen fira sitt fyrtioårsjubelium. Det är ju en ganska hög ålder, som denna beklagliga lag uppnått. I fyrtio år har den stått som en utmaning mot det fackliga organisationsarbetet här i landet. Man har också gång på gång väckt motion om dess upphävande. Här har man så många gånger förut omtalat de missförhållanden, som denna lag medfört, de dåliga sidorna hos denna lag ha varit så ofta påpekade, att jag inte skall trötta herrarna med att upprepa dem. Det kan vara nog att erinra om att en framstående borgerlig jurist sagt, att »lagen är fullständigt grotesk i sin orättfärdighet». Det är ett ganska kraftigt omdöme, när det kommer från det hållet. Jag vill vidare erinra om vad som förkommit under föregående debatter i ärendet. Det har inträffat, att då debatten pågått en stund, har någon talare stått upp och målat en förfärligt hemsk bild av det övervåld och allt annat ofog, som skulle ha bedrivits i sammanhang med arbetsinställelser, och så har denne talare brukat utbrista: »Och nu vilja herrarna ändå avskaffa Åkarpslagen. Vad skola vi taga oss till, om vi inte hade Åkarpslagen!» Ack för all del, vi ha en tillräcklig arsenal ändå i strafflagen! Fjortonde kapitlet »om mord, dråp och annan misshandel» kan komma i tillämpning, därest någon vid en strejk begår sådana handlingar. Vidare finnas bestämmelserna om hot om misshandel eller brottslig gär-

Om upphävande av 2 mom. i 15 kap. 22 § strafflagen. (Forts.)
ning. Även dessa bestämmelser träda i funktion oberoende av Åkarpslagen. Årekränkingskapitlet är i sin fulla kraft, och smädar man en person under en arbetsinställelse, kan straff följa även om man upphäver Åkarpslagen. Detta har utvecklats i reservationen; de, som äro intresserade, kunna ju titta på den utredningen.

För min del kan jag, trots att jag lovat att fatta mig kort, ändå inte underlåta att påpeka, att jag anser den farligaste egenskapen hos Åkarpslagen ligga i det hot, som denna lag innebär mot det fackliga organisationsarbetet här i landet. Man har liknat Åkarpslagen vid en frätande mask på samhällets grundvalar, och detta omdöme anser jag inte vara för strängt.

Det är ändå underligt — vi ha framhållit det i reservationen — att det skall finnas en sådan obenägenhet att upphäva denna lagstiftning, då Sveriges arbetarklass, liksom folket i övrigt, är laglydig och besinningsfull. Arbetarna äro barn av Sveriges allmoge och vilja liksom den i samförstånd med andra klasser främja allmänt väl. De förtjäna därför inte en sådan orättvis undantagslagstiftning, och herrarna kunna vara säkra på, att de komma aldrig att nedlägga sin kamp för denna undantagslagstiftnings slopande.

Herr Borell: Herr talman! Jag skall följa den föregående ärade talarens exempel och fatta mig mycket kort. Denna fråga är så många gånger omdebatterad, att jag är övertygad om, att var och en har sin ståndpunkt klar. Jag vill endast i anledning av vad den föregående talaren yttrade säga det, att det hot som denna lag utgör mot fackföreningsrörelsen är vida mindre än den för varje år ökade fara, för vilken arbetsvilliga utsättas vid arbetskonflikter. Detta torde utgöra motivering nog för lagens bibehållande. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Larson, Edward: Herr talman! Försöken att få denna lag ändrad återkomma gång på gång, och man kan inte värja sig för tanken, att lagen på något sätt verkat hämmande på rörelsefriheten för dem, som nu äro så angelägna att få den upphävd. Jag tror inte det kan sägas, att lagrummet i fråga är riktat mot arbetarklassen som sådan. Tvärtom torde man kunna säga att det utgör ett skydd för denna. Det har ju gått så långt, att man från arbetarhåll nödgats upptaga planer på att bilda skyddskårer för att skydda sig mot sådana element, som skapa oro på snart sagt alla områden icke minst på arbetsmarknaden. Liksom de föregående talarna i denna fråga skall jag heller inte bli långvarig, utan ber kort och gott få yrka bifall till utskottsförslaget men med den motivering, som anförts i herrar Jonssons i Lycksele och Olssons i Rimforsa reservation.

Herr talmannen: Under överläggningen har yrkats bifall dels till utskottets hemställan, dels ock till den vid utlåtandet fogade reservationen nr 1. Då emellertid sistnämnda yrkande torde falla utom ramen för den i ämnet föreliggande motionen, finner jag mig förhindrad att framställa proposition på detta yrkande.

Herr Åkerman: Herr talman! Anledningen till att vi vågade utsträcka motionärens yrkande på sätt vi gjort var att vi ansågo, att man borde tolka motionen så, att man i den inlade en självfallen avsikt att i detta sammanhang också få ändring i åtalsrätten. Vi ansågo, att hela motionärens demarche var meningslös, om man inte tolkade den på det sättet. Då nu herr talmannen inte anser sig kunna framställa proposition, vill jag naturligtvis inte däremot

Om upphävande av 2 mom. i 15 kap. 22 § strafflagen. (Forts.)
 göra någon som helst invändning, men jag har velat förklara anledningen till, att vi ansågo oss kunna avfatta vår reservations kläm så som vi gjorde.

Herr **Nerman**: I anledning av de formella hindren ber jag att få yrka bifall till motionen.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Nerman** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. *Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp.*

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 125, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr **Branting** hemställt, att riksdagen genom skrivelse till Kungl. Maj:t måtte påyrka skyndsamt reformering i av motionären angivna avseenden av de i 10 kap. strafflagen intagna bestämmelserna om uppror och upplopp, på grundval av de utav professor Johan C. W. Thyrén i förberedande utkast till strafflag anförda principer.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar **Åkerman**, **Norling**, **Branting**, **Lindqvist** och **Sjögren**, fru **Östlund** samt herr **Höglund**, vilka av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt vidtaga en allsidig revision av bestämmelserna i 10 kap. strafflagen om uppror och upplopp ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna revision kunde föranleda.

Herr **Åkerman**: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservationen, som innefattar en begäran om skrivelse i ämnet.

Det är, som redan en talare i ett föregående ärende påpekade, rätt under-

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. (Forts.) ligt med högerns psyke i dessa frågor. I ärendet angående bedrägeri och förskingring var högern beredd att skrida till handling omedelbart och stadfästa en lagtext, tillkommen på enskild motionärs föranstaltande. I det nu föreliggande ärendet har högern själv erkänt, att den gällande rätten är ålderdomlig och bristfällig och behöver ändras, men nu vill den inte vara med om att skriva om saken till regeringen utan faller tillbaka på den gamla frågan om en strafflagsreform, som varit under utredning sedan 1909 eller 1912 — när det nu var den började — och man hoppas att i sinom tid frågan skall komma upp där. Jag tycker verkligen man har anledning uttala sin förvåning över en dylik inställning. När tro herrarna, att den stora strafflagsreformen ligger på kammarens bord? Det kan dröja decennier, och under tiden vill man då bibehålla de orimliga stadganden, som innefattas i 10 kap. strafflagen. Motionären har mycket ingående uppräknat alla de brister, som vidlåda vår nuvarande lagstiftning. Jag antar att han själv kommer att redogöra för dem, så jag skall inte trötta kammaren med den saken.

Jag vill i alla fall påpeka, att det kollektiva ansvar, som här är konstruerat, leder till de mest orimliga konsekvenser. Om en människa av en ren händelse kommer in i en flock på gatan, som anses göra upplopp, skall han bli hårt straffad, bara därför att någon i utkanten behagar kasta sten. Erfarenheterna från sista tiden ha ju visat, att även människor, som bestämt hålla på ordning och skick, funnit att de inskridanden, som ägt rum efter sådana ledsamma uppträden och de straff som utmätts, inte överensstämt med rättsmedvetandet eller stått i rimlig proportion till förbrytelsen. Domstolarna måste följa lagen, men för att förekomma sådana upprörande domar — de äro upprörande även om de överensstämma med lagen — föreslås nu en modifiering av dessa bestämmelser.

Det framhålles i ingressen till utskottets utlåtande, att professor Thyren redan har ett dylikt förslag färdigt. Men det vill ni inte vara med om, utan nu skall det väntas, tills hela den stora strafflagsreformen kommer fram. Ja, vet ni, mina herrar, jag tror inte det går an att fortsätta på den vägen, ty vi veta ju alla, att denna strafflagsreform blir mer och mer en blott förhoppning, vars uppfyllande kan dröja mycket, mycket länge. Man måste därför beträda de partiella reformernas väg. Det är ju ingenting annat vi begära. Här är mycket å bane av partiella reformer, här stundar åtskilligt, som man inte kan uppskjuta till den stora dagen kommer, då alltsammans är färdigt. Jag har nyss avslutat ett kommittéarbete, där vi beträffande den fråga, som var oss förelagd, pekade på åtskilliga partiella strafflagsreformer, som vi ansett brådskande. Jag vill erinra om önskemålet om den villkorliga domens utvidgande, den villkorliga frigivningens utvidgande och införandet av institutet villkorlig åtalsfrihet, ett institut som i Danmark och Norge räddat många, många lagöverträdare, särskilt de unga, från olyckan att komma i fängelse. Och vi måste påskynda en omarbetning av straffverkställighetslagarna.

Det blir antagligen flera talare, som komma att uppträda i denna sak, och jag skall inte trötta herrarna. Det försiggår ju också just nu en efterlängtdad frukostätning, och det blir kanske ännu några talare, som komma i samma tråkiga predikament som jag, nämligen att tala för tomma väggar. Men ledamöterna komma väl in vad det lider, och då kanske det blir muntrare.

Herr Bissmark: Herr talman! Med anledning av lagutskottets ordförandes resonemang skall jag först be att få erinra om, att den fråga, som det förut gällde i dag, nämligen om ändring av 22 kap. strafflagen, var från förslagsställarnas sida avsedd att kunna lösas med en enkel höjning av straff-

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. (Forts.)
latituden utan att på något sätt rubba systemet. Lagutskottet hade ju en annan uppfattning, men i varje fall är det min uppfattning, att det är en ganska enkel fråga, som inte behöver sammankopplas med en massa andra. I detta fall gäller det däremot en fråga, som är synnerligen svårlöst. En huvudanmärkning mot de nu gällande bestämmelserna om uppror är ju, att de rikta sig kollektivt mot en massa, och man har åberopat ett förslag av professor Thyren, varigenom detta kollektiva ansvar skulle avlösas av individuellt ansvar, så att man skulle för straffbarhet fordra uppsåt hos deltagarna, att våld skulle ske. Mot denna professor Thyrens ståndpunkt har jag och mina meningsfränder inom utskottet ställt oss avvisande, och detta på den grund, att det inte finns någon möjlighet att få bevisning i fråga om uppsåt i en sådan situation, som merendels är vid handen vid uppror. Det är ett kollektivt brott och det måste bestraffas kollektivt enligt min mening, även om det i vissa fall kan leda till en del obillighet. Men man har medel att rätta till detta, man kan avkunna villkorlig dom, vidare finns ju nådeinstitutet, som kan träda emellan, och framför allt blir det åklagarmaktens granskning av den brottslighet som föreligger, som i första hand blir utslagsgivande. Då man alltså inte kan gå med på det program, som motionären har framlagt, och vidare anser, att de nu gällande bestämmelserna i huvudsak bygga på en riktig princip, så kan man ju mycket väl fråga sig, varför man skall skjuta fram denna fråga framför alla andra på det straffrättsliga området, som kunna kräva en förändring. Nästan i varje kapitel föreligga ju spörsmål, som man kan ta upp till behandling. Majoriteten inom utskottet anser, att det är en mängd frågor, som med samma rätt som denna kunde kräva en utredning. Vi ha medgivit att bestämmelserna äro något ålderdomliga, och det är klart att de äro, då de härröra från 1864, även om de vid åtskilliga tillfällen undergått modernisering. Men det ålderdomliga är efter min mening inte av sådan betydelse, att det motiverar en särskild utredning om dessa bestämmelser.

Jag vill begagna tillfället att fästa uppmärksamheten på en omständighet, som för övrigt är nämnd i utskottets utlåtande, och det är, att i den modernaste strafflagstiftning som finns, den danska strafflagen, som härrör från 1930, är det kollektiva ansvaret bibehållet. Där har man alltså inte ansett sig kunna ta det steg, som reservanterna här föreslagit.

Jag skall vara lika kortfattad som ordföranden i lagutskottet och ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerman: Herr talman! Det var med anledning av herr Bismarcks sista uttalande jag begärde ordet. Jag vill påpeka, att den nya danska strafflagen inte mer än i ett enda undantagsfall har bibehållit det kollektiva ansvaret; på andra ställen stadgas att uppsåt skall föreligga. Jag tror således inte, att det är skäl att åberopa den lagen som stöd för högerns ställning.

För övrigt vill jag erinra om, att vi aldrig bestämt begärt, att utredningen skall ske i full anslutning till det thyrenska förslaget. Vi ha undvikit att ta bestämd ställning till denna sak, men vi ha ansett en utredning överhuvud taget vara av behovet påkallad.

Herr Branting: Herr talman! I stället för att sluta mitt anförande med yrkande om bifall till reservationen skall jag be att få börja härmed, så är den formaliteten undangjord.

Jag ber att efter de föregående anförandena få säga några ord, dels såsom motionär och dels därför att det fallit sig så, att jag råkat få en viss erfaren-

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplöpp. (Forts.) het på detta område. Till en början vill jag då konstatera, att vi över hela linjen tycks alldeles överens om, att vår strafflags bestämmelser om upplöpp och uppror — som förresten inte härstamma från 1864 utan, om vi se närmare efter, i sina väsentliga drag ända från 1849 — äro föråldrade, bristfälliga och i behov av genomgående omarbetning. Men som man nu sett, har lagutskottet likväl icke velat vara med om någon omedelbar framstöt för en förändring utan ställt en eventuell reform på framtiden. Lagutskottets majoritet har dessutom i en mycket avgörande punkt, som nu också herr Bismark understrukt, tagit positiv ståndpunkt till den nuvarande lagen, genom att den vill godkänna de nuvarande stadgandena i fråga om det *kollektiva* ansvaret.

Man vill alltså fullt medvetet godkänna den konsekvensen av de nuvarande bestämmelserna, att för »upplöppet» eller »upproret» helt ovidkommande personer skola kunna dragas in i en process och ådömas stränga straff! Jag måste säga, att en sådan ståndpunkt förefaller på ett egendomligt sätt ålderdomlig och barbarisk — jag vågar kanske rent av säga ansvarslös, i varje fall oerhört blodtörstig! Man vill tydligen efter ett upplöpp eller uppror partout se en massa fällande domar — men absolut inga frikännanden. Man tycks vara rädd för frikännanden efter ett upplöpp, man har kanske för sig — inte vet jag — att det skulle verka menligt för den samhällseliga auktoriteten, om efter en upplöppsprocess ett antal personer bleve frikända, därför att de egentligen inte haft med saken att göra utan blott kommit med av en tillfällighet.

Om utskottet hade sagt klart ifrån, att det i *praktiken* skulle möta svårigheter att i en folksamling skilja mellan dem, som haft brottsligt uppsåt och dem som inte haft det, så kunde man kanske ha diskuterat en sådan tankegång. Men om jag kunnat läsa utskottsbetänkandet rätt, så har utskottets uttalande i denna punkt snarare en rent principiell innebörd. Herr Bismark var visserligen också inne på denna fråga; han framhöll, att det var svårt att få bevisning, om vederbörande verkligen haft uppsåt eller inte, att det eller det våldet skulle ske. Han antydde alltså den praktiska svårighet som skulle ligga i att man inte kan få bevisning om uppsåtet. Den svårigheten måste ju emellertid ha stått fullkomligt klar också för professor Thyren och de lagstiftare på annat håll, som likväl kräva individuellt uppsåt för brottslighet. Jag föreställer mig, att man i realiteten inte råkar ut för större svårigheter i detta än i andra fall, där det gäller att visa brottsligt uppsåt. Man får pröva i varje särskilt fall i vad mån vederbörandes uppgifter om omständigheterna kunna anses trovärdiga och i vad mån han kan förutsättas ha velat, att våld eller hot skulle ske eller icke.

Utskottet har alltså engagerat sig för den principiella ståndpunkten, att *även om* en domstol mycket väl skulle kunna bland de tilltalade skilja dem, som ingenting ont menat. från dem som haft ont uppsåt, så skulle ett sådant åtskiljande icke vara önskvärt, utan de ena skulle dömas med de andra. Om en folkmängd inte kunnat skingra sig i ett slag och det kanske förekommit stenkastning, så bör enligt utskottets mening var och en i folkmängden vara utsatt inte bara för den våldsamma polischocken, inte bara för eventuell skarp-skjutning, som ju också tillgripits sista tiden, utan också för strafflagens tunga ansvar.

Detta ansvar kan alltså drabba vem som helst, som polismyndigheten och åklagarmakten behaga plocka ut — ty i praktiken kan det ju icke drabba alla i folkmängden. Jag har tillåtit mig påpeka i motionen, att detta system kan leda till svåra missförhållanden, bland annat också därigenom, att polismyndigheterna med full avsikt välja ut vissa politiska kategorier ur folkmassan och på det sättet åsätta den efterföljande processen en särskild politisk etikett. Man skapar på detta sätt lätt och ledigt ett s. k. kommunistmål av ett upp-

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. (Forts.)
träde, som kanske inte haft ett spår eller mycket litet med kommunism att skaffa.

Det förefaller som om man inom utskottsmajoriteten haft den uppfattningen, att det kollektiva, opersonliga och godtyckligt drabbande ansvaret skulle utgöra något slags garanti för ordningen. Jag vet inte, om man härvid möjligen omedvetet blandat ihop två alldeles olika moment. Å ena sidan ha vi ju det ögonblick, när själva upploppet eller det s. k. upproret äger rum ute på marken; en helt annan sak är det, när vederbörande några veckor efteråt står inför domstol. Under det första momentet, när man alltså ännu är ute i naturen, när folkmassan böljar fram och tillbaka, polisens sablar och piskor arbeta, ryttarna komma, människor falla o. s. v. — jag förstår mycket väl, att herr Bismarck och hans likatänkande kunna göra gällande, att det då är omöjligt att skilja de oskyldiga från de skyldiga. Men det är ju inte tal om den saken här, utan vad det nu gäller är ju att på det senare, lugnare stadiet, när man kommit inför den noga prövande rättvisan, försöka göra en åtskillnad mellan dem, som mera av en tillfällighet råkat med i allt detta, och dem, som verkligen gått dit för att ställa till bråk.

Min ståndpunkt har alltså varit den — och även reservanterna ha anslutit sig till den åsikten — att man åtminstone skall ge domstolen en möjlighet att kunna helt frikänna en sådan tilltalad, som subjektivt sett är alldeles oskyldig och inte alls har haft med uppträdet i fråga att göra. Lagutskottet säger däremot, att det *icke* kan ansluta sig till den uppfattningen, att det kollektiva ansvaret bör avlösas av ett individuellt ansvar, som endast drabbar den som haft ont uppsåt. Det är ganska betecknande för hela den reaktionära tid vi just nu leva i, att här lagutskottets majoritet ställt sig ett avsevärt stycke till höger om en så utpräglad och pålitligt samhällsbevarande jurist som professor Thyren!

Jag vill också tillåta mig bringa i erinran, att de nu avhandlade bestämmelserna i vår strafflag med avseende på sin inställning till frågan om det brottsliga uppsåtet äro fullständigt enastående till sin natur. Annars anses ju över hela linjen som en självklar sak, att den dömda åtminstone skall ha menat det brott, för vilket han dömes. Men dessa bestämmelser ge, som sagt, möjlighet att ådöma enskilda individer, som kommit med i en folkhop, upp till sex års straffarbete, om det vill sig illa, och detta straffhot skall stå kvar i tio år. Det förefaller mig som om man åtminstone på somligt borgerligt håll borde erkänna och förstå, vilka svåra, ja ohyggliga möjligheter dessa bestämmelser skulle öppna, om vi här i vårt land finge en våldets eller en godtyckets regim — kanske vi en vacker dag måste räkna med en sådan möjlighet!

Jag vill också något uppehålla mig vid utskottets uttalande, att frånvaron av uppsåt i vissa fall »kan räknas som förmildrande omständighet och föranleda tillämpning av villkorlig dom, därest förutsättningar för sådan i övrigt äro för handen». Här har man alltså haft på känn, att paragraferna kunna föranleda svåra orättvisor, men man tröstar sig med att ju vederbörande kan få villkorlig dom! Vad menar man emellertid i vanliga fall med »förmildrande omständigheter»? Inte kan det komma in under den vanliga kategorien av förmildrande omständigheter, att man subjektivt sett är alldeles oskyldig till gärningen! Och vad den villkorliga domen beträffar — vad är dess idé? Den ledande tanken är ju, att den brottslige skall kunna »låta sig rättas utan undergående av straffet», och vid prövningen härav skall domstolen ta särskild hänsyn till den dömdes karaktär och personliga förhållanden. I övrigt kännetecknas ju den villkorliga domen därav, att man laborerar med en särskild »prövotid», man har särskild övervakning av den dömda o. s. v. Det är alltså *detta* institut man hänvisar till och anser lämpligt att ifrågakomma, när det

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. (Forts.) gäller att slippa ifrån att till straffarbete döma oskyldiga personer, som haft oturen att komma med i en sådan där upplopps- eller upprorsfolkmassa. Det är väl dock uppenbart, att den villkorliga domen alls inte blivit inrättad för sådant ändamål, eller för den kategori personer, som lagutskottets majoritet här tänkt på.

Jag vill också säga några ord om de nuvarande lagbestämmelserna om skingring av en folkmängd. Det förutsättes ju som bekant på åtskilliga ställen i de ifrågavarande paragraferna, att folkmängden inte skingrar sig på offentlig myndighets bud. Först har man det så att säga mera banala skingringspåbudet, som enligt praxis kan ges ungefär hur som helst, av en underordnad polisman, kanske blott genom en gest eller en trafikdirigerande åtbörd, som förekommer vid vanliga, »enklare» upplopp. Vidare har man den mera högtidliga formen, som avser skingring, påbjuden gentemot upprorsmän. Och slutligen den allra finaste och mest solenna formen — »tre gånger ljudeligen i konungens namn» — den form alltså, som kapten Mesterton skulle ha använt i Lunde omedelbart innan vapenmakt tillgreps. Skingringsbefallningen är, som man förstår, av en utomordentlig betydelse, ty det är ju först efter denna ceremonis fullgörande som hela massan plötsligt blir förvandlad till upprors- eller upploppsmän och får behandlas mer eller mindre hårt. Nu förhåller det sig ju så, att det i verkligheten icke finnes några närmare bestämmelser alls därom, hur det skall gå till vid denna skingringsbefallning. Det var betecknande, att Ädalskommissionen, när den hade att granska vad som förekommit i Lunde, icke ville ge sig in på det svåra bedömandet, huruvida skingringsbefallning hade givits på vederbörligt sätt eller inte och om sålunda de rent juridiska konsekvenser hade inträtt, som bli en följd av att skingringsbefallning givits på rätt sätt och av rätt person. I verkligheten förekommer det väl knappast ett enda fall, där icke fråga uppstår, om skingringsbefallning blivit rätt given eller icke. Jag vill påstå, att domstolarna tendera till att tolka dessa bestämmelser allt vidare och nöja sig med allt mindre och mindre, under det att allmänheten fortfarande tycks ha för sig, att det skall krävas en ordentlig skingringsbefallning. Icke heller finnes det i lagen någon antydning om exempelvis den tid, som rimligtvis bör förflyta efter det skingringsbefallningen blivit utfärdad, för att denna skall kunna åtlydas. Man har sett åtskilliga exempel på hur myndigheternas åtgärder komma slag i slag; ena sekunden kommer befallningen »skingra er!», och sekunden efter följer den våldsamma polischocken! På så sätt kan man skyla över nog så brutala åtgärder med lagens täckmantel. Man har ju iakttagit laga former. Först har man befallt folkmängden att skingra sig. Den har inte skingrat sig. Ja, då har man »måst» tillgripa våldsåtgärder. Nu menar jag, att det ej beror på annat än brist på god vilja, när man vägrar att åtminstone försöka så snart som möjligt få en ändring i detta system.

Strafflagens bestämmelser angående upplopp och uppror kan milt betecknas som utomordentligt klumpiga. Lagutskottets majoritet säger sig också medge, att dessa bestämmelser i likhet med åtskilliga andra stadganden i strafflagen äro föråldrade. Utskottet anser det till och med »självfallet», att dessa bestämmelser skola undergå en genomgripande omarbetning. Men man menar samtidigt, att det är ingen särskild brådska! Man kan skjuta reformen av detta specialområde på framtiden, till den där allmänna strafflagsreformen, som ingen längre vågar räkna med, och som kanske inträffar om en femtio år, ifall vårt samhälle håller ihop så länge. Jag undrar, herr talman, om man inte kan våga beteckna en sådan ståndpunkt som ganska förstocad. Det finns en direkt samhällsfientlig och jag vågar säga omoralisk konservatism, som vill låta lagar och förhållanden bestå, fast man klart inser, att

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. (Forts.)
de äro orättvisa och orimliga, liksom man också inser den skada, som de orsaka. Man vet, att upploppsprocesserna, som förekomma då och då, intaga en särställning så till vida, att de alltid väcka särskild uppmärksamhet och på det sättet få en räckvidd långt över själva sakens gränser. När då lagarna just på det området äro erkänt underhaltiga, borde det väl vara av största vikt att de bättras så snart som möjligt. Men i stället skjuter den borgerliga majoriteten frågan bort i ett obestämt fjärran.

Jag vill också tillåta mig några allmänna reflexioner i samband med denna lagfråga. Just i vår tid och som världen gestaltar sig just nu äro upplopp och uppror ganska brännande ämnen att tala om — låt vara, att debatten nu inte gäller några konkreta fall utan rent lagtekniska spørsmål. Om man tänker närmare på den fråga det här gäller, förefaller det mig som om man egentligen stode inför samma grundfråga, som dominerar hela denna riksdag och som skulle kunna formuleras på följande sätt: vill man en skärpning av den latenta sociala konflikten, eller vill man en utjämning av denna konflikt? Har man i grund och botten som ideal ett så kallat »kraftigt» polisvälde, eller vill man komma fram till en demokratisk ordning, som huvudsakligen uppbäres av förtroende underifrån? Det är intet tvivel om att våra lagar om upplopp och uppror innehålla svåra möjligheter till godtycke, att de äro ohanterliga, att de äro klumpiga instrument. Enligt vad som framgått, är man också på det klara med, att det rent lagtekniskt sett mycket väl låter sig göra att förläna dem en mera rättvis, mild och smidig karaktär — med andra ord, att göra dem mera lämpliga för det nutida samhällets behov. Men på borgerligt håll menar man likväl, att dessa lagar tills vidare duga gott som de äro. Huvudsaken tycks vara, att de slå tillräckligt hårt.

För att ett ögonblick återkomma till tanken på den latenta sociala konflikten, varom jag nyss talade, och utsikten till en *kompromiss* därutinnan, vet jag knappt om det finnes anledning att tro på dess möjlighet eller icke. Det finnes naturligtvis här i Sverige en del, som talar för en sådan kompromiss. Vår demokrati har djupa rötter, vårt folk är homogent sammansatt, vårt läge i världen är ett stycke bort från den eld, där nu de stora häxkittlarna sjuda. Men å andra sidan är det ändå underligt, vad den svenska bourgeoisien är hårdnackad och svår att komma till rätta med, och kolossalt obenägen till någon slags smidig anpassning. Det är ogörligt att få till stånd en rimlig eftergift ens på en punkt, där man mycket väl ser, vad som är rätt och orätt, de borgerliga vilja ändå inte ta ett steg till mötes! Det finnes — som man får se då och då — hos vår borgarklass fortfarande ovanligt mycket kvar av den gamla tyska junker- och polismentaliteten, som florerade här före 1914 och som just nu åter får luft under vingarna. Och typiskt nog låter man vanligen på mellanpartiernas sida leda sig av de mest förstockade. Emellertid förefaller det mig som om händelserna för ögonblicket borde vara ägnade att väcka någonting av den gamla liberalismen till livs, så att man kunde få till stånd en mera trygg och stark front mot de värsta reaktionära tendenserna.

Ja, jag vill sluta, herr talman, med att framhålla, att den motion, som föranlett det föreliggande utskottsutlåtandet, till hela sin tendens är utjämmande, mildrande, avsedd att befria vårt samhälle från en sporadiskt återkommande och alldeles onödig oro. Det är mycket typiskt och mycket lärorikt, om detta förslag helt fränt avvisas av riksdagens borgerliga majoritet.

Herr Bismark: Herr talman! Jag vill med bestämdhet avvisa motionärens påstående, att utskottet skulle varit klart medvetet om att här föreläge någon i hög grad orättvis lagstiftning. Det är inte alls på det sättet. Vi ha funnit, att lagstiftningen vilar på en rättvis grund så till vida, att den är så

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplöpp. (Forts.) rättvis som den kan vara. Vi ha inte haft några huvudanmärkingar mot lagstiftningen. Vi anse, att när det gäller uppror, är det omöjligt att skipa individuell rättvisa, ty det finnes ingen möjlighet att få bevis om uppsåt vid dylika tillfällen. En uppretad folkmassa uppträder som en kollektiv enhet, och deltagarna få finna sig i att varje enskild individ i massan i viss mån blir ansvarig för vad som händer, ty man kan icke sortera ut de verkligt skyldiga. Man måste inpräglä i människorna, att det är farligt att uppehålla sig i en sådan folkmassa. Det är visst inte så, att en person är straffbar, om han alldeles utan sin förskyllan kommit med i en dylik massa, utan det fordras alltid det uppsåtet, att han anslutit sig till massan och velat tillhöra massan. Om han sedan gjort det av det ena eller andra motivet — det kan icke lagstiftningen ta hänsyn till i annan mån än att den, om den finner, att förmildrande omständigheter föreligga, tillämpar den mildaste formen av straff.

Sedan har motionären här ingått i kritik av lagen i övrigt. Han säger, att det saknas tillfredsställande bestämmelser om hur man skall bjuda en folkmassa att skingras. Ja, men om herrarna nu verkligen tänka efter, hur det går till vid dylika tillfällen — hur skall det vara möjligt att ha tillfredsställande bestämmelser om detta, när omständigheterna skifta som de göra? Man tänke sig t. ex., att en viss tid skulle få förlöpa och att massan finge fem minuter för att skingra sig, medan kanske stenarna vina, skott lossas och ledarna för polisstyrkan slås ned! Det finns ju ingen möjlighet att härvid ge några generella regler, som skulle kunna tillämpas utan jämkning. Vi ha visserligen generella regler, men de kunna icke alltid tillämpas, och det är också förutsett. Hur man än skriver dessa lagar, komma alltid de risker att kvarstå, som här anmärkts av herr Branting. Det är ur denna synpunkt utskottet ställt sig tveksamt till lämpligheten att just på detta område begära en särskild utredning.

Nu säger herr Branting, att de borgerliga ställa sig avvisande på denna punkt, fastän de äro klart medvetna om det rättvisa i en mildring på detta område. Jag får säga, som jag förut sagt, att om orättvisan i de föreliggande bestämmelserna är jag icke övertygad; om lämpligheten av en mildring av dem är jag heller icke övertygad. Herr Branting vet ju mer än väl, hurudana förhållandena äro här i landet och att vi t. ex. i denna kammare ha en ledamot, som icke underlåter att vid varje möjligt tillfälle stå upp och säga, att han förstår, att en revolution är det enda som är lämpligt. Och vi få väl bereda oss på, att detta inte bara är en fras utan att man verkligen kommer att försöka något i den vägen. Jag hoppas, att de demokratiska instinkterna i landet då skola vara tillräckligt starka för att nedslå sådana försök, men inte är det rätta vägen att gå fram med mildhet mot dem, som pröva dylika utvägar för att få sina önskingar igenom.

Herr Nerman: Herr talman! Jag vill inte provocera någon debatt om det våld, som ligger bakom den här debatten. Men eftersom jag tämligen ensam här i kammaren torde representera de farliga samhällsmakter, som det här gäller att skydda samhället för, skall jag ge några synpunkter på det våld, som man så ofta skrämmer med från borgerligt håll, vare sig man allvarligt och patetiskt talar om de revolutionära arbetarna som massa eller man — som exempelvis herr Hellberg häromdagen — antyder den enskilde kommunistens ofarlighet och ger kammaren ett tillfälle till älskvärt löje genom att tala om »den grymme och blodtörstige bolsjeviken herr Nerman».

Jag tar inte alls illa upp detta i något avseende, men jag tillåter mig utnyttja denna fras och ta fasta på den mentalitet, som ligger bakom yttrandet.

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. (Forts.)
Man har på borgerligt håll en tämligen stereotyp föreställning om uppror och revolution, om grymhet och blodtörst. Jag tror att den föreställningen är baserad inte minst på gamla minnen från borgarklassens framfart på historiens bana, t. ex. 1649 i England, 1789 och följande år i Frankrike, då man inte var rädd för vare sig blod eller våld på borgerligt håll.

Herr Hellbergs älskvärt skämtsamma yttrande ger mig också anledning att säga en annan sak. I grund och botten äro vi allesammans — de enskilda människorna herr Hellberg, herr Nerman, herr Andersson, herr Pettersson och de andra — personligen ganska hyggliga själar, som inte göra upplopp och uppror i vardagslag och därför inte behöva besvara samhället med några lagar mot sådant — så länge vi ha det något så när bra. Så är det med de enskilda, så är det också med massorna, med klasserna. Varje medlem av kammarerna vet, att Sveriges arbetare äro ytterligt fredliga och lojala, ja, att den internationella arbetarklassen, den organiserade delen framför allt, är mycket, mycket lojal, rent av rörande, *jag* skulle vilja säga upprörande lojal i vissa fall. Arbetarklassen fann sig t. ex. 1918 och 1919 i Tyskland efter fyra års utsägligt krigslidande, när den ändå fick makten genom en ganska kort och oblodig revolution, i att låta allting bli vid det gamla i realiteten, i hushållning och sådant, och tacken har denna fridsamma, lojala arbetarklass fått nu i dagarna. Arbetarna äro som klass betydligt mildare än borgarna. Jag påminner om Paris-Kommunen och hur den slogs ned, om Finland 1918 och hur man där tog hämnd. Arbetarrevolutioner komma sannerligen inte så värst ofta. De komma som alla historiska händelser, när de äro historiskt berättigade, men man gör dem inte på befallning. Och vad det rör situationen just nu — tycka herrarna, att man verkligen kan tala om någon särskilt stark aktivitet från de proletära revolutionärerna? Jag tycker, att aktiviteten i världen kommer från helt annat håll, från borgerligt aktivistiskt, d. v. s. fascistiskt håll. Kommunisterna, den kommunistiska internationalen och överhuvud de revolutionära äro sannerligen snarast på defensiven, flata, avvaktande, passiva. De ha förskansat sig i det stora hela innanför en stat, innanför Sovjetunionen, men fascisternas våld, som nu blomstrar mer än någonsin, har borgarklassen inte så särdeles mycket emot. Det ursäktas. Det är i alla fall bättre, tycker man, än om arbetarna skulle taga makten. Det enda, man är rädd för beträffande nationalsocialisternas skräckvälde i Tyskland, är att det banar väg för något ännu farligare, kommunismen. Inför denna, som en tidning skrev häromdagen, tio gånger så stora faran bli Pilatus och Herodes vänner återigen.

Arbetarklassens inställning till våldet och den illegala kampen är tillräckligt känd för alla som vilja ärligt sätta sig in i arbetarrörelsens historia och program. Och det gäller, observera det, hela den socialistiska arbetarrörelsen. Inte minst tydligt ha kommunisterna gång på gång — även komintern under dess nuvarande ledning — dokumenterat sitt utdömande av den individuella, privata terrorn, av attentatet. Denna inställning, denna klart marxistiska inställning torde även socialdemokratien bekänna sig till, även om man där i praktiken har vissa atavismer. Man har t. ex. en internationell sekreterare, som för några år sedan sköt ned en statsminister. Men se på alla politiska attentat, våld mot politiskt ledande män, som ha begåtts efter kriget! Jag talar inte om anarkisterna, som opererade tidigare; de ha numera avsomnat, tycks det. Vem har begått attentat mot politiska personer efter kriget? Inte i ett enda fall har jag sett, att någon medlem av en revolutionär socialistisk organisation har gjort det, men alltid är det utpräglat borgerliga ultras. Fall som mordet på Liebknecht, Luxemburg, Haase, Erzberger, Rathenau, Matteotti — det sista mordet hade veterligen tillskyndare rätt långt upp — alla

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. (Forts.)
belysa den sanningen. Borgarklassen är det privata våldets klass, när så behöves, helt naturligt då den klassen bygger mer än någon annan på den enskilde, medan arbetarklassen och dess åskådning, socialismen, bygger på solidariteten, på att inte den enskilde skall göra världshistoria. Och likaså är borgarklassens större brutalitet i detta nu fullkomligt förklarlig med att borgarklassen försvarar privilegier, och den som försvarar privilegier blir alltid brutalare. Därför är också, med förlov sagt, herr Hellberg trots sin liberala, till och med salongliberala moral som klassfigur grymmare och blodtörstigare än herr Nerman, trots att den senare är ansluten till det revolutionära proletariatet. Jag härstammar för min del från samma borgarklass, som herr Hellberg tillhör, och jag skulle inte stå här som ombud för en revolutionär grupp inom arbetarklassen, om jag inte kände borgarkulturen, sedan jag var liten, och av rent kulturintresse gått till den klass, jag verkligen anser i detta nu med sin solidaritet, sin socialism representera det högsta i den mänskliga kulturen.

Men, säger man, även om ni inte gilla det enskilda våldet, våldet som massföreteelse då? Äro ni emot det? Naturligtvis inte. Vilja vi vara ärliga, kunna vi gott allesammans erkänna, att vi godtaga det våld, nöden kräver, och att vi tillgripa det. Det vore löjligt att förneka, att en historisk rörelse i kampen om makten i ett visst ögonblick tager till maktmedel. Det gör den, om den överhuvud känner ansvar, vilket inte den tyska arbetarklassens ledning kände 1919. Varför skulle arbetarklassen inte taga makten, när dess tid kommer i historien, och göra sin gärning? Är det bättre, att fascismen tager makten tills vidare och förlänger pinan, när den gamla demokratien tappat tänderna? Någon fix och färdig ordning finns inte. Någon evigt fixerad, alltid lika rätt finns inte. När en klass är historiskt berättigad eller känner sig berättigad — det är alltid på eget ansvar och egen risk — att taga ledningen, då hindra inte några av andra skrivna lagar och inte någon pacifistisk rädsla för maktmedel, inte polis och militär, ingenting hindrar, att den klassen också tager makten. Så länge en hushållning och ett samhälle kan ge massorna mat, kläder och husrum, åtminstone någotsånär, är det inte heller någon fara för våld. Då behöver man inte frukta våld, och då äro inte heller militär och polis så efterfrågade. Den saken kunna vi studera i den ekonomiska och politiska historien jämsides i det svenska statsskicket protokoll. Så länge kapitalismens hushållning var stark och historiskt berättigad — det har den varit — fanns det ingen socialist- eller kommunistfara, men nu är den gamla hushållningen utlevad, och i dess upplösningskris tror borgarklassen inte längre själv på sin historiska rätt. Nu slåss den bara för profiten och makten att få den profiten, och nu bli maktmedlen mycket aktuella gent emot de svältandes opposition.

Borgarklassen och det borgerliga frisinet äro mycket toleranta, då det gäller våld av viss art. Till och med uppror och revolutioner äro bra, om de passa för somliga. Man godtager till och med i dessa dagar våld mot frisinet och den s. k. fria tanken, bara det är nödvändigt för att komma åt den sociala fienden och hindra, att arbetarklassen på något sätt tränger fram. Mot de revolutionära arbetarna är allt våld, all provokation tillåtna. När en historisk figur med namnet Nero på sin tid brände Rom och skyllde på de kristna, då var hans senat, även dess frisinnade element, det är jag övertygad om, genast redo på sin post med tro och patos. Vi ha sett samma fenomen inte bara i senaten vid en senare nu aktuell mordbrandsprovokation.

Jag begär inte förståelse för den historiska utvecklingen av dem som kämpa för att hålla sig uppe i stället för att sjunka ned i den historiska utvecklingens flod. Med det intresse, som även jag som eventuell upprorsman har för att

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. (Forts.)
utnyttja legaliteten, så länge man kan det, och vidga dess område, om det skulle vara möjligt, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Branting: Jag tillät mig i mitt anförande utgå från att man på borgerligt håll var tämligen på det klara med att dessa strafflagsbestämmelser om upplopp och uppror voro överåriga och i behov av omarbetning. Herr Bissmark däremot vände sig nyss med all bestämdhet mot just denna utgångspunkt och förmenade, att man på borgerligt håll i det stora hela tvärtom ansåg bestämmelserna i fråga vara tillfredsställande och konstruerade på det enda möjliga sätt, som kunde komma i fråga.

Det är under sådana förhållanden ganska egendomligt att läsa den utredning, som har förekommit i denna sak, och utskottets egna uttalanden. Jag tillåter mig först citera ett uttalande, som finns i utlåtandet, av en departementschef 1906 — det var justitieminister Hellner — som bland annat anför:

»Upprepade gånger har tillämpningen av upprorsstraffet i fråga om vissa deltagare i uppträden, som från början endast varit vanliga upplopp, visat sig leda till så uppenbar hårdhet, att, ehuru de skyldige dömts till det straff, som motsvarar straffskalans minimum, Kungl. Maj:t ansett sig böra i nådeväg ytterligare lindra straffet. Särskilt hava i en del av de fall på vilka jag syftar, personer, som från början mera av okynne och nyfikenhet sällat sig till hopen, måst dömas såsom upprorsmän, därför att folkmassan, utan något som helst deras direkta förvällande och kanske utan att de ens kunnat iakttaga det, börjat övergå till våld. Framför allt vid större uppträden kan det lätt hända, att en del av folkmassan ej rätt klart kan uppfatta, vad som försiggår å andra punkter av den plats, där uppträdet äger rum.»

Detta uttalande från 1906, som på sin tid förekom för att motivera ett yrkande om strafflindring, är i sin sakliga innebörd fullkomligt tillämpligt än i dag. Och även är det anmärkningsvärt, att förhållandet fortfarande just är sådant, som departementschefen här framhöll, nämligen att Kungl. Maj:t då och då ser sig nödsakad att nådevägen korrigerar domar i dylika ärenden, där man klart måste inse, att lagens bestämmelser ha drabbat oskyldiga personer.

Herr Bissmark förmenade, som sagt, likväl, att man inte alls finner något fel i väsentliga delar av denna lag. Jag kan i så fall icke förstå, varför lagutskottet till en början hänvisar till den villkorliga domen, vars bristande tillämplighet jag i mitt förra anförande tillät mig framhålla. Det har väl varit ganska uppenbart, att denna hänvisning till att villkorlig dom kan förekomma, är just ett uttryck för att herrarna i lagutskottet mycket väl inse, att dessa paragrafer kunna drabba orättvist. Nu menar möjligen herr Bissmark, att han erkänner att paragraferna i vissa fall kunna drabba orättvist, men att det måste så vara — man kan ej skriva dem på annat sätt. I så fall vill jag erinra om, hur utskottet självt icke bara har betonat, att dessa bestämmelser delvis äro föråldrade, utan ock ansett *självfallet*, att detta komplex av bestämmelser bör bli föremål för »en genomgripande omarbetning» i samband med en allmän strafflagsrevision. Vad skall det tjäna till att tala om en genomgripande omarbetning av föråldrade paragrafer och ställa en sådan i utsikt, om man samtidigt i grund och botten menar, att nuvarande bestämmelser äro bra som de äro? Jag fattar saken på det sättet, att herr Bissmark i sitt sista anförande intagit sin ståndpunkt såsom han gjort helt enkelt därför, att han blivit i viss mån ställd mot väggen, när jag påpekat, att det är en oförsvarlig position, att å ena sidan erkänna dessa viktiga lagars bristfällighet, men å andra sidan komma till den konklusion som lagutskottets majoritet gjort att här skall allt bli vid det gamla.

Om ändrade strafflagsbestämmelser rörande uppror och upplopp. (Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Akerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Branting* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 43.

Om förbud mot användande av militär vid sociala konflikter m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion angående lagstadgat förbud mot användande av militär vid sociala konflikter eller till s. k. ordningstjänst.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 254, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade herr *Spångberg* m. fl. yrkat, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen anhålla om att förslag ofördröjligen måtte framläggas för riksdagen till sådana lagändringar, att militär icke finge användas vid sociala konflikter eller till s. k. ordningstjänst.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herrar *Akerman*, *Klefbeck*, *Lindqvist*, *Sjögren* och *Johnsson* i Kalmar, vilka på åberopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville företaga en omarbetning av gällande bestämmelser i fråga om användande av militär personal för stillande av uppror och upplopp eller för upprätthållande av allmän ordning samt, i den mån riksdagens medverkan krävdes, för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna omarbetning kunde föranleda.

Om förbud mot användande av militär vid sociala konflikter m. m. (Forts.)

Herr Åkerman: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservationen, vari hemställes om en skrivelse.

Som herrarna behagade erinra sig, var det på det sättet, att under 1932 års riksdagsbehandling av polislagen förekom i en punkt en reservation av de socialdemokratiska ledamöterna med nuvarande justitieministern i spetsen. Jag skall be att få läsa upp denna reservation, därför att den ger ett tydligt uttryck för den socialdemokratiska uppfattningen i denna fråga, och jag önskar, att den ordagrant återges för att förebygga alla missförstånd, om vad det här är fråga om. I denna 1932 års reservation yrkades, att utskottets utlåtande skulle lyda som följer:

Vad angår frågan om användande av militär för ordningsändamål har utskottet intet att erinra mot att — på sätt i propositionen förebådats — gällande bestämmelser ändras därhän, att beslut om tillkallande av militärhändräkning för ordningens upprätthållande regelmässigt förbehålles Kungl. Maj:t.

Ehuru ändrade bestämmelser i denna riktning måste anses innebära en förbättring, äro dessa enligt utskottets mening icke tillfyllest. Enligt en allmänt utbredd, av utskottet delad uppfattning äro betydande faror och olägenheter ur skilda synpunkter förenade med militärmanskaps användande för ordningsändamål. Utskottet finner det därför böra utredas, hur man skall kunna undvika en sådan användning. Vål inser utskottet att situationer kunna uppstå, då samhällsmakten i detta avseende knappast har något val. Man behöver endast tänka på en sådan situation som den, vilken helt nyligen inträffat i vårt grannland Finland, för att förstå att samhället kan bliva nödsakat att taga även militär till hjälp för att bekämpa element som hota rikets säkerhet. Enligt all erfarenhet från vårt eget land framstår emellertid en dylik situation såsom ett utomordentligt undantagsfall. Det är till dylika undantagsfall som utskottet anser att myndigheternas möjligheter att använda militär uttryckligen böra begränsas. Även om detta icke kan ske på samma sätt som skett i värnpliktslagen utan måste närmare utformas, böra konsekvenserna av den tankegång som låg till grund för 1925 års riksdags beslut nu dragas. Framför allt är det, på skäl som då utvecklades, av synnerlig vikt att myndigheterna icke utkalla militär vid de fackliga striderna mellan arbetare och arbetsgivare. Att närmare angiva, huru regleringen av dessa förhållanden bör ske, är givetvis icke möjligt utan en ingående utredning, men det kan enligt utskottets mening icke vara tvivel om att åtgärder i nu angiven riktning kunna företagas med all tillbörlig hänsyn till rikets inre säkerhet och utan att förhindra militärens användande för vissa rent fredliga ändamål, t. ex. släckande av skogseld m. m. En utredning av frågan bör givetvis omfatta även de i 10 kap. strafflagen meddelade, ur olika synpunkter otillfredsställande och föråldrade bestämmelserna om användande av vapen från militärens sida. För egen del anser utskottet ett upphävande av militärens användande för ordningsändamål i andra fall än då rikets säkerhet kan anses vara i fara icke blott önskvärt utan även möjligt redan med nuvarande polisorganisation, och möjligheterna härtill torde ytterligare ökas, därest de förbättringar i polisväsendet, vilka här ovan förordats, genomföras samt utskottets önskemål i fråga om en förbättrad utbildning bliva tillgodosedda.

Sedan detta skrevs, ha vi nu fått statspolis införd i landet, således en betydande förstärkning av ordningsmakten. Socialdemokraterna ha alltså nu ändå större anledning än förr att vidhålla sin uppfattning, att militärens inskridande bör om möjligt undvikas. I den reservation, som vi skrivit, ha vi också erinrat om att sedan 1932 års riksdag avslutades, har vederbörande minister utfärdat en kungörelse, däri han infriat sitt löfte att lägga i Kungl. Maj:ts hand avgörandet om militärens användande. Vi ha haft en del erinringar mot den kun-

Om förbud mot användande av militär vid sociala konflikter m. m. (Forts.)
 görelsen. Vi tycka icke, att den tillräckligt tydligt säger ifrån, hur man vill ha det, men jag skall icke trötta kammaren med en kritik av den i detta sammanhang.

Herr Bismark: Herr talman! Denna fråga var ju föremål för ingående behandling vid förra årets riksdag. Då fattades beslut, efter vilket sedermera Kungl. Maj:t har rättat sig och utfärdat bestämmelser, som gå ut på inskränkande av militärens användning för upprätthållande av ordningen i allmänhet. Vi ha alltså fått en reglering redan förra året. Att man nu söker riva upp detta på den föreliggande motionen, förefaller mig så mycket egendomligare som det, såsom lagutskottets ordförande själv uppger, efter det beslutet har skett en ökning av statspolisen, som gör att användandet av militär kommer att visa sig vara mindre ofta behöfligt än förut. Därtill kommer, att det finns nog hos myndigheterna och militärerna själva en så avgjord motvilja numera mot att draga in militär, att man kan vara övertygad, att så icke kommer att ske utom i fall av allra högsta nöd. Om den synpunkten har inom en ganska vid krets av utskottet enighet rått, att man åtminstone icke för närvarande borde påkalla en ändring i de utfärdade bestämmelserna. Jag vill erinra om att två ledamöter av det socialdemokratiska partiet ha icke anslutit sig till reservationen.

Vad nu beträffar herr Åkermans hänvisning till förra årets reservation, där det förklaras, att militären endast skulle få användas i fall, då rikets säkerhet kunde anses vara i fara, säger det sig självt, att omständigheter kunna inträffa, då icke rikets säkerhet är i fara men då det föreligger en allmän fara inom ett samhälle för mord och plundring etc. Skall då ett regemente, som ligger där, förhålla sig fullständigt överksamt, om polisen blir krossad? Jag kan inte se något rimligt i en sådan uppfattning. Å andra sidan är det min övertygelse, att vilka bestämmelser man än har, måste man i ett dylikt fall använda även militär hjälp, antingen man hinner få besked från regeringen eller ett sådant inte hinner inhämtas.

Jag finner alltså för min del även de sakliga skälen tala för att ingen ändring bör göras i de bestämmelser, som meddelades föregående år. Jag ber därför med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nerman: Herr talman! Jag kan inte principiellt godtaga reservationen, men jag vill inte förlänga debatten, utan skall inskränka mig till att i fråga om motiveringen hänvisa till den av mitt parti väckta motionen, nr 254 i andra kammaren, till vilken jag yrkar bifall.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla den av herr Åkerman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner, enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Åkerman begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till den av honom m. fl. avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Om förbud mot användande av militär vid sociala konflikter m. m. (Forts.)

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Åkerman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om utarbetande av nytt förslag till steriliseringslag, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om åtgärder till nedbringande av kostnaderna för läroböcker inom folkskolan.

Om nedbringande av kostnaderna för läroböcker inom folkskolan.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 49, hade herr *Johan August Larsson* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om åtgärder till förbilligande av kostnaderna för läroböcker inom folkskolan.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Larsson, Johan August: Herr talman! Det är en allmän uppfattning bland stora lager av vårt folk, att läroböckerna i folkskolan ställa sig för dyra. Man anser, att dessa läroböcker inte behöva vara så dyra, och allra helst som man här har att räkna med en så säker marknad tycker man, att någonting utan större svårigheter kunde göras för att få läroböckerna billigare. Det är inte heller bara den omständigheten att läroböckerna äro dyra, som man har att taga hänsyn till, utan också till den stora variationen och det ombyte av läroböcker, som oupphörligen förekommer, vilket blir en kännbar tunga särskilt för de mindre bemedlade på landsbygden. Visserligen kunna de allra fattigaste få ersättning av kommunala medel för dessa utgifter, men för dem, som ha det så ställt att de få lov att betala sina utgifter själva, blir utgiften tryckande.

Denna mening har tid efter annan framförts i motioner här i riksdagen om att någonting bör göras för att förbilliga läroböckerna och för att åvägabringa en mera genomförd standardisering av läroböckerna. Varje gång sådana motioner kommit fram i riksdagen ha de blivit välvilligt behandlade av vederbörande utskott. Märkligt är att iakttaga, att dessa motioner varannan gång resulterat i en skrivelse, medan varannan gång utskottet hänvisat till att det redan föreligger en skrivelse och på den grunden yrkat avslag på motionen. På det sättet har emellertid detta intresse, varje gång det kommit fram, fak-

Om nedbringande av kostnaderna för läroböcker inom folkskolan. (Forts.) tiskt hållits tillbaka. Nu har utskottet, precis som det brukat ske varannan gång förut, uttalat sig mycket välvilligt om motionen och helt och hållet instämt i det syfte, som motionären velat tillgodose. Men utskottet förväntar, att det nu äntligen göres någonting från regeringen sida för att bringa ordning i dessa förhållanden, och någon skrivelse anses icke erforderlig.

Man kan tycka att saken skulle kunna ordnas på det sättet, att skolöverstyrelsen skulle få mer att säga till om i detta avseende. Den skulle kunna låta utlysa en pristävlan bland dem, som anses vara skickade att utarbete nya läroböcker, och efter en sådan pristävlan skulle det kunna ges ut hela miljonupplagor, som skulle gå ut till de olika förlagen, varigenom ovillkorligen skulle kunna åstadkommas mycket billigare priser än de nuvarande.

Vad läroverken beträffar lära samma olägenheter föreligga, men för deras del har en utredning redan satts i gång. Utskottet förväntar då, att även i fråga om folkskolorna inom den närmaste tiden åtgärder skola kunna vidtagas. Och alldenstund man kan förmoda, att vi nu ha en handlingskraftig ecklesiastikminister, kunna vi också vänta, att han skall göra vad som göras kan inom den närmaste tiden också på detta område och komma fram med förslag i den riktning, som jag i min motion velat skissera.

Jag har för närvarande intet yrkande att göra. Men jag vill på samma gång understryka, att därest det inte blir något gjort under den närmaste tiden, som utskottet under hand så gott som lovat, så ämnar jag till ett annat år komma tillbaka med ett liknande krav.

Jag har alltså, herr talman, för närvarande intet yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Wohlin* och *Nerman*.

Herr Wagnsson: Herr talman! Jag skall för min del be att få instämma i de synpunkter, som av motionären förts fram vid behandlingen av denna fråga. Jag vill tillägga, att hela utskottet varit alldeles enigt med motionären i det syfte han velat nå. Det är endast rent formella skäl, som gjort att vi ansett oss böra avstyrka motionen. Det ligger för närvarande en riksdagskrivelse hos Kungl. Maj:t, och denna skrivelse är ännu inte slutbehandlad. Att under sådana förhållanden besluta en ny skrivelse har synts oss något irrationellt. Vi äro emellertid i likhet med motionären övertygade om, att frågan har fått en stöt framåt genom att den på detta sätt har upptagits till behandling, och vi ha också den åsikten, att om vi nästa år skulle finna, att regeringen inte trots utskottets uttalande och den tidigare riksdagskrivelsen, som ännu icke slutbehandlats av Kungl. Maj:t, vidtagit några åtgärder på denna punkt och motionären då kommer tillbaka, så kan han säkerligen påräkna, att utskottet för sin del tillstyrker åtgärder i form av en ny skrivelse till Kungl. Maj:t.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr talman! Här ha vi nu återigen ett sådant där betänkande från ett tillfälligt utskott, som säger att det är riktigt, att man skall hoppas år ut och år in, att regeringen skall göra någonting. Här kommer utskottet och säger så där under hand, att om vår förväntan inte skulle slå in, så lova vi att bifalla motionen nästa år. Vad är nu detta för slags utskottsbehandling? När man tycker, att det dröjer för länge, skall man också säga ifrån, att nu behövs det en påminnelse.

Jag yrkar, herr talman, såsom ett uttryck för min uppfattning, avskaffande av de tillfälliga utskotten! Och i det föreliggande fallet yrkar jag bifall till motionen.

Om nedbringande av kostnaderna för läroböcker inom folkskolan. (Forts.)

Herr **Björck, Wilhelm**: Herr talman! Det torde kunna anses vara en smaksak, vilken ståndpunkt man formellt intager i den föreliggande frågan, om man vill bifalla utskottets förslag eller motionen. Framför allt tror jag emellertid, att det är nödvändigt att slå fast, att de missförhållanden, som motionären berört i sin motion, faktiskt föreligga. Om den saken finns det ingen tvekan. Men därutöver skulle jag för min del vilja hävda, att det förslag, som föreligger utarbetat för att råda bot på dessa missförhållanden, inte är tillräckligt vittgående. Den utredning, som är verkställd genom 1927 års sakkunnige, är icke av den beskaffenhet, att den kan läggas till grund för närmare bestämmelser från Kungl. Maj:ts sida.

Jag skulle dock vilja vädja till Kungl. Maj:t att inte ytterligare förhålla denna ekonomiskt sett mycket ingripande fråga. Den är för övrigt inte endast ekonomiskt ingripande utan även pedagogiskt. Jag tror nämligen att det skulle vara till mycket stor båtnad, om man genom något tekniskt tillfredsställade förfarande kunde gallra bort sådana böcker, som befinnas vara mindre lämpliga. Detta i syfte att få fram läroböcker, som inte onödigt betunga föräldrarna och, jag vill tillägga, inte heller onödigt betunga barnen. Ty som det nu är ha läroböckerna svårt alltmera. Dessutom finns det lärare, som låta läroboken bli grundläggande för sin framställning, och på det sättet växa kurserna undan för undan. Jag har haft anledning att beträffande det ämne, för vilket jag närmast intresserar mig för de högre läroverkens del, räkna ut, vad det kostar för barnen att anskaffa dessa böcker, och jag kom till ett belopp av mellan 30 och 40 kronor bara för detta enda ämne. Sådant är ganska orimligt, och det föreligger förvisso anledning att förnya hemställen till Kungl. Maj:t. Men då det väl inte lär finnas någon utsikt att emot ett enhälligt utskott driva en sådan ståndpunkt, är det säkerligen klokare att med det starka understrykande, som här skett, bifalla utskottets hemställan, i säker förvisning att ett sådant understrykande skall föranleda Kungl. Maj:t att inte längre ligga på den framställning, som redan för åtskillig tid sedan kommit in — den har dock vilat hos Kungl. Maj:t i snart två hela år.

Det är med uttalande av denna förhoppning, herr talman, som jag för min del förordar utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen, och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av medel, anvisade till anskaffning av stabiliseringsanordningar för flygplan;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Landskrona stad om försäljning av vissa markområden till staden m. m.;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för ordnande av viss förläggning för samvetsömma värnpliktiga;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprivning av bispåret Lövlid—Holmselehamn vid statens järnvägar m. m.; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre lokomotivföraren E. L. Lundqvist m. fl. från skyldighet att till statens järn-

vägar gälda vissa skadestånds- och ersättningsbelopp jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt efterlevande till vissa vid en flygolycka omkomna befattningshavare; och nr 17, angående gratifikation åt vaktmästaren Sven Werner Hellborg.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckt motion angående förbud mot saluhållande m. m. av gädda av mindre längd än 40 centimeter;

nr 23, i anledning av väckt motion om utredning angående revision i vissa delar av lagen om enskilda vägar; och

nr 24, i anledning av väckta motioner angående beredande av rätt för vägdistrikt att i den allmänna vägunderhållskostnaden inräkna bidrag till underhåll av vissa enskilda vägar m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ursprungsbeteckning för importerad fisk.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner angående utfärdande av föreskrifter om ursprungsbeteckning för importerad fisk.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 4 av herr *von Heland* m. fl. och II: 3 av herr *Andersson* i Dunker m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av föreskrifter om ursprungsbeteckning för importerad fisk i enlighet med jordbruksutredningens i november 1931 framlagda förslag.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 4 och II: 3 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr von Heland: Herr talman! Trots att utskottet enigt avstyrker den motion, om vilken det nu är fråga, tar jag mig ändå friheten att besvara kamraren med ett kort anförande. Det gäller här att söka bringa skydd åt en av landets mest idoga samhällsgrupper, fiskarbefolkningen, en samhällsgrupp, som minsann inte får gå och slå dank utan som under hårt och stundom livsfarligt arbete måste kämpa för sitt uppehälle.

Inte nog med att fiskarna när denna motion skrevs hade det synnerligen bekymmersamt, utan det har i dagarna ytterligare tillkommit en faktor, som kanske gör att vår fiskarbefolkning till stor del blir arbetslös, såvida inte statsmakterna vidtaga åtgärder. Tyskland har nämligen nu begagnat sig av det traktatslösa tillståndet och den 5 mars höjt exempelvis tullen på ål, vilken åtgärd, enligt denna närings representanter, är ägnad att lamslå och tillintetgöra hela Sveriges ålfiskerinäring. På grund av det nya riskmoment, som med anledning av åtgärderna i Tyskland uppstått, har också i dagarna den mest representativa fiskeriförsamling, som vi kanske haft i detta land, varit samlad för att dryfta den uppkomna situationen. Under detta möte framgick det, att hur ödesdigert de tyska tullarna än komma att inverka på vårt

Om ursprungsbezeichnung för importerad fisk. (Forts.)

lands fiskeexport, så var man övertygad om att den indirekta verkan av tullarna skulle bli ännu mer ödeläggande. Då grannländerna i likhet med vårt land på grund av tullarna i Tyskland få sin fiskeexport stoppad, är det säkert, att en stor del av deras fiskkvantiteter kommer att översvämma vårt land till rena dumpingpriser, såvitt inte statsmakterna vilja vidtaga några åtgärder däremot.

Det representativa fiskerimötet fick som ett positivt resultat inför jordbruksministern framlägga sina synpunkter och överlämnade därvid en skrivelse, till vilken fogats tre bilagor, i vilka olika fiskargrupper belysa de svårigheter, som de ha att kämpa med, och söka ge en anvisning på de åtgärder, som skulle kunna hjälpa dem ur bekymren.

Då landet räknar med — det är ju något olika uppgifter om den saken — omkring 15,000 yrkesfiskare och 60,000 å 70,000 binäringsfiskare, representerande alltså många tiotusentals familjer, borde man kunna förstå det betydelsefulla, inte minst ur arbetslöshetssynpunkt, av att statsmakterna vidtaga sådana åtgärder, att denna yrkesgrupp under något så när drägliga förhållanden kan få fortsätta sin gagnarika verksamhet.

När jag under motionstiden hade klart för mig, att något måste göras för fiskarbefolkningen, hade jag naturligtvis att taga ställning till vilka olika vägar man härvidlag skulle kunna föreslå riksdagen. Med kännedom om de hittillsvarande svårigheterna att få riksdagen att gå med på sådana åtgärder som exempelvis tullar, importregleringar och dylikt, antog jag att riksdagen skulle kunna tänkas intaga en välvilligare hållning till det förslag, som jag genom den nu föreliggande motionen framlagt för riksdagen, detta så mycket mer som jordbruksutredningen ingående behandlat frågan om ursprungsbezeichnung och efter denna utredning framlagt förslag till märkningsbestämmelsers utfärdande för fisk och fiskprodukter. Mig personligen är det likgiltigt, vilka medel statsmakterna vilja begagna sig av för att nå det mål, som jag eftersträvar i min motion, nämligen skydd och stöd för vår fiskarbefolkning. Vilja statsmakterna sålunda gå andra vägar för att nå detta mål, är jag på intet sätt missbelåten med det. Då jag framlade den behandlade motionen, avsåg jag för min del endast att komma med det förslag, som skulle vara mest tilltalande för riksdagen.

Utskottet synes också ha beaktat de skäl, som tala för åtgärder i motionens syfte, och att utskottet ansett förslaget om märkning svårt att realisera, har väl huvudsakligast berott på att två fiskerisammanslutningar ställt sig avvisande mot dylika åtgärder. Dessa fiskargrupper hade dock på mötet här i förra veckan ändrat uppfattning, kanske mest beroende på de svårigheter, som nu torna upp sig för vår fiskeexport, och jag hade därför hoppats på ett välvilligare utskott.

Utskottet har emellertid i sitt utlåtande hänskjutit frågan till Kungl. Maj:t. Det skulle därför vara av intresse att få reda på regeringens inställning inte blott till motionen utan även till fiskefrågan i hela dess vidd, och jag hoppas sålunda — fastän jag talar för en tom regeringsbank — att något märkvärdigt skall kunna ske, så att regeringen här i dag kan avgiva en deklARATION, hur den ställer sig till den så aktuella fiskefrågan.

Herr talman! Jag förstår det lönlösa i att nu framställa ett yrkande, eftersom motionen är enhälligt avstyrkt, och jag avstår därför från detta. Jag har dock för avsikt att på annat sätt återkomma till fiskefrågan, såvida jag inte nu kan få en tillfredsställande förklaring, hur regeringen ställer sig till den åtminstone för tillfället så viktiga fiskefrågan. Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om ursprungs-
beteckning för im-
porterade
lantmanna-
produkter
m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 26, i anledning av väckta motioner om utfärdande av föreskrifter rörande ursprungs-beteckning för importerade lantmanna- och trädgårdsprodukter.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 3 av herr *von Heland* m. fl. och II: 17 av herr *Wallén* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av föreskrifter om ursprungs-beteckning för importerade lantmanna- och trädgårdsprodukter i enlighet med jordbruksutredningens förslag.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av motionerna I: 3 och II: 17 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av föreskrifter om ursprungs-beteckning för importerade lantmanna- och trädgårdsprodukter i den omfattning, som Kungl. Maj:t kunde komma att finna lämpligt.

Reservation hade avgivits av herrar *Johansson* i Uppmälby, *N. August Nilsson*, *Carl E. Eriksson*, *Granath*, *Andersson* i Löbbo, *Björk* och *Ericsson* i Sörsjön, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att motionerna I: 3 och II: 17 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Eriksson, Carl**: Herr talman! Reservanterna i förevarande utlåtande ha ansett klokheten bjuda att inte uttala sig så positivt som utskottets flertal har gjort. De åtgärder, som motionärerna här föreslå, ha, kan man säga, mötts av skarp kritik inte minst från de myndigheter, som yttrat sig. Det har bl. a. påståtts i dessa erinringar mot förslaget, att man genom den ursprungs-beteckning, som motionärerna tänkt sig, kunde åstadkomma en kvalitetsbestämning, som skulle mana allmänheten att mera än hittills göra sina inköp av importerade produkter. Bli förhållandet sådant — som man har all anledning förmoda åtminstone till viss grad kommer att ske — ställer man sig mycket undrande beträffande vilka fördelar man väntar av ett märknings-förfarande för idkarna av den näring, som det gäller.

Reservanterna ha således ansett, att det hade varit tillräckligt, om utskottet i denna fråga liksom i den föregående nöjt sig med att tala om att saken är hänskjuten till Kungl. Maj:t för dess ställningstagande och så punkt och slut.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr *Johansson* i Uppmälby m. fl.

Herr **Sederholm**: Den siste ärade talaren fann, att denna fråga låg till på ungefär samma sätt som den föregående. Utskotts-majoriteten har dock haft en annan mening än den han nu företrätt, i det den ställt sig välvilligare till motionen i denna fråga än i den föregående.

Frågan om märkning av trädgårds- och lantmannaprodukter ligger ju till på ett annat sätt. I denna fråga har nämligen riksdagen 1930 med anledning av enskild motion anhållit, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en utredning och framlägga för riksdagen de förslag, som utredningen kunde ge anledning till. Det har emellertid nu förflutit tre år utan något annat resultat än att jordbruksutredningen har gjort en sådan utredning, som också är refererad i utskottets betänkande.

Utskottet har vid granskningen av denna utredning funnit, att den i vissa avseenden synes anvisa framkomliga och för den legitima handeln icke olämpliga vägar för genomförande av en sådan märkning. I andra avseenden har det syntts utskottet, som om de märkningsbestämmelser, vilka föreslagits, kanske skulle vara olämpliga och menliga för handeln. Emellertid har ut-

Om ursprungsbeteckning för importerade lantmannaprodukter m. m.
(Forts.)

skottet inte på detta stadium velat gå in på ett särskiljande och en utgallring av sådana metoder, som kunna anses lämpliga, och sådana, som kunna befinnas olämpliga, men utskottet har ansett, att man i varje fall borde ge ett uttryck för den uppfattningen, att i den mån lämpliga och för handeln icke menliga åtgärder kunna utfinnas, ett genomförande av sådana står i full överensstämmelse med den mening, som riksdagen tidigare uttalat, samt att riksdagen bör giva tillkänna, att den fortfarande står fast vid den ståndpunkten. Jag vill särskilt stryka under att utskottet alltså inte har biträtt jordbruksutredningens förslag, utan att det har konstaterat, att utredningen i de delar, där så kan anses lämpligt, bör föranleda bestämmelser från Kungl. Maj:ts sida.

Jag vill erinra om att de bestämmelser, som här ifrågasätts, äro av den natur, att de kunna utfärdas av Kungl. Maj:t utan att föreläggas riksdagen, vadan det även från den synpunkten väl kan vara på sin plats, att riksdagen, då frågan nu kommit under dess prövning, gör ett sådant uttalande.

Med anledning av vad jag sålunda anført ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eriksson, Carl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckt motion angående vissa synpunkter att beaktas vid utredningen om ny jaktlagstiftning m. m.; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av ett S. Holmgren, Vilhelmina, beviljat lån för anordnande av kalktillverkning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om skyldighet
att föra ljus
å vissa fordon
m. m.*

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion, I: 23, om skyldighet för alla med dragare förspända åkdon att föra ljus eller reflektor.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 23, hade herr *Nylander* hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i vägtrafikstadgan 5 §, att skyldighet komme att föreligga för alla med dragare förspända fordon, som framfördes å väg under mörker, att föra ljus eller reflektor, vilka kastade vitt sken framåt och rött sken bakåt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Då motionären är förhindrad att närvara i dag, har han bett mig, att jag skulle yttra några ord till förmån för hans motion. Jag gör det mycket gärna, då jag förut ständigt har stått på deras sida, som mena, att det ur trafiksäkerhetens synpunkt är i högsta grad önskvärt, att en reform genomföres beträffande häståkdonen. Det föreligger en ganska riklig samling av exempel på att frånvaron av varje belysning på hästfordonen har lett till olyckor, som vållat förlust av människoliv eller svåra skador. Jag har här några tidningsnotiser, som motionären har samlat. Bland dessa finnes ett meddelande om att när en bil på vägen mellan Kroksjö och Umeå med en barnsängskvinna som passagerare råkade möta en hästskjuts, som dök fram ur mörkret, tvangs föraren att bromsa in så häftigt, att bilen stälpte. I detta fall inträffade inte någon större olycka, men det var ju ganska egendomligt, att detta inte skedde i ett så delikat fall. Flera dylika händelser skulle kunna anföras.

Utskottet avstyrker nu motionen med den motiveringen, att inga nya skäl förbragts utöver dem, som voro för första kammaren kända, när en likalydande motion av kammaren avslogs år 1932. Ja, herr talman, att inga nya skäl kunna anföras i denna fråga beror helt enkelt på den omständigheten, att alla skäl, som finnas, äro anförda. Dessa skäl äro allesamman mycket talande och mycket bevisande, men det finns en förmåga hos åtskilliga av denna kammares ledamöter att inte lyssna till de förebragta skälen, av ekonomiska och andra anledningar. Det finns väl då ingen annan möjlighet än att varje år upprepa skälen ända tills de obotfärdiga behaga lyssna till dem och taga hänsyn till dem.

Jag kan inte finna annat än att det är fullkomligt rättfärdigt att fordra, att alla grupper av vägtrafikanter göra allt vad på dem ankommer för att förebygga trafikolyckor, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

I herr Örnes yttrande instämde herrar *Wagnsson* och *Mellén*.

Herr Hjalmarsson: Herr talman! Jag hade inte trott, att det skulle bli någon debatt i denna fråga i år, men då herr Örne nu gjort sig till talesman för motionären, skall jag — då varken utskottets ordförande eller dess vice ordförande äro här närvarande — med ett par ord klarlägga den ståndpunkt, som utskottet intagit.

Det förhåller sig ju, som den föregående ärade talaren själv angav, på det sättet, att frågan varit uppe vid föregående års riksdag och att förslaget då avslogs av första kammaren. Utskottet framhåller också, att det inte ansett, att några skäl nu förebragts av motionären, som kunna föranleda riksdagen att intaga någon annan ståndpunkt än den intog i följ. Den siste ärade ta-

Om skyldighet att föra ljus å vissa fordon m. m. (Forts.)

laren kunde inte heller anföra några andra skäl, men han sade, att man skulle återkomma till frågan varje år, till dess den gått igenom. De skäl, som tidigare återopats, ha emellertid underkänts av kammaren, och så länge man inte kommer med några nya skäl, finns ju ingen anledning för kammaren att ändra ståndpunkt.

Nu är det också så, att länsstyrelserna ha rätt redan enligt de nuvarande bestämmelserna att, då det gäller starkt trafikerade landsvägar, förordna om sådana belyningsanordningar, som här föreslagits. Jag väntade, att det exempel, som den siste ärade talaren anförde, skulle gå ut på att någon större olycka inträffat, men herr Örne förklarade ju själv, att så icke blev fallet.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets avslagsyrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr **talmannen** yttrade: Efter samråd med talmannen i andra kammaren och talmanskonferensen får jag med avseende å riksdagsarbetet vid påsktiden meddela kammaren, att sista arbetsplenium före påsk blir lördagen den 8 april, dock utan kvällsplenium. Sedermera komma endast bordläggningsplena att hållas, såvida icke något särskilt inträffar, som påkallar en annan anordning. Torsdagen den 20 — som vanligt klockan 2 e. m. — sammanträder riksdagen åter, därvid gemensamma voteringar komma att företagas.

Vidare yttrade herr talmannen, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas lördagen den 11 innevarande månad, företaga val av

dels ledamöter och suppleanter i den nämnd, som äger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas,

dels ock valmän och suppleanter för utseende av kommitterade för tryckfrihetens vård.

Detta förslag antogs.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3, angående vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å utgifterna för budgetåret 1933/1934 under riksstatsens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av Trossnäs fält i Nors socken av Värmlands län;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av tionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 265, av herr *Olsson, Oscar*, och herr *Hansson, Sigfrid*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa praktiska utbildningslinjer på real-skolans åldersstadium m. m.;

nr 266, av herr *Wagnsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till folk- och småskoleseminarierna m. m.;

nr 267, av herr *Örne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 38 § 1 mom. samt 64 och 66 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 268, av herr *Andersson, Elof*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 269, av herr *Ernfors* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående distriktsveterinärväsendet;

nr 270, av herr *Velander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående distriktsveterinärväsendet; samt

nr 271, av herr *Lindhagen*, om beaktande av vissa synpunkter vid revision av första kammarens ordningsstadga.

*Interpellation
ang. åtgärder
till lindrande
av fiskare-
befolkningens
ekonomiska
betryck.*

Herr **von Heland** erhöll på begäran ordet och yttrade: Nyligen sammanträdde i Stockholm representanter för fiskarbefolkningen samt fiskhandeln, vilka enades om en framställning till Kungl. Maj:t av följande lydelse:

»Svenska fiskets utövare, representerande såväl havsfisket som kust- och sötvattensfisket, ävensom representanter för fiskhandeln, hava vid en tvådagarsammanskomst i Stockholm dryftat vilka åtgärder, som äro nödvändiga att vidtaga, därest fiskarbefolkningen skall kunna undgå ett ekonomiskt sammanbrott. Flerfaldiga framställningar hava vid skilda tillfällen ingivits till statsmakterna av olika fiskaresammanslutningar, vari påvisats fiskarens förtvivlade nödläge, men till synes utan resultat. Läget allvar bjuder dock fiskarena att ännu en gång vädja till statsmakterna att uppmärksamma deras krav.

Depressionstidens verkningar och därav följande prisfall på fiskprodukter, måste fiskarena vidkännas lika väl som landets övriga medborgare. Dock kunna fiskarena icke förstå varför de skola vara den enda folkgrupp, som lämnas utan något som helst stöd och skydd av statsmakterna då det gäller att skydda det svenska fiskets produktion mot onödig import.

Till avhjälpande av den rådande arbetslösheten har staten redan vidtagit och planerar ytterligare vidtagandet av storartade hjälpåtgärder. Jordbrukets utövare hava genom inmalningstvång, mjölkregleringsavgifter samt stöd åt sockerbetsodlingen, givits ett gott stöd av statsmakterna, i syfte att trygga avsättningen å hemmamarknaden av de produkter som dessa yrkesutövare framställa. Förra årets riksdag höjde tullarna å vissa trädgårdsprodukter, avsett att hjälpa trädgårdsodlarna i deras strävanden att vinna avsättning för sina produkter inom vårt land. Industriens och hantverkets arbetare hava tidigare beretts stöd och hjälp mot utländsk konkurrens genom av statsmakterna beslutade relativt kraftiga industritullar. Fiskarena missunna ingen folkgrupp, som lyckas att få stöd och hjälp, men mot bakgrunden av vad som skett, vill det synas som om fiskarena vore den enda folkgrupp som lämnas att ensamma kämpa mot vår tids alla ekonomiska svårigheter.

Fiskarbefolkningens blygsamma levnadsvillkor och små fordringar på livet i övrigt, deras kända strävan att söka reda sig själva, även i tider av nöd och umbäranden, gör att de ha rätt att fordra att bliva trodda, då de göra gällande, att nu har den tid kommit, då icke ens en fiskare kan reda sig utan stöd och hjälp av statsmakterna.

Interpellation ang. åtgärder till lindrande av fiskarebefolkningens ekonomiska betryck. (Forts.)

Det är nu rådande avsättningsförhållanden, som göra att läget blivit så försviktat. Intet skydd mot hejdlös och oftast onödig import av fisk existerar. Vårt land synes vara det enda i världen, som anser sig kunna lägga landets gränser oskyddade beträffande importen av fisk. Ehuru andra länder vidtagit och vidtaga olika restriktiva åtgärder för att hindra svenska fiskare att vinna avsättning av sina produkter genom export, synes ingenting göras för vårt lands vidkommande för att neutralisera de ödesdiga verkningarna härav.

I här medföljande bilagor söka fiskarena att belysa dels hur förhållandena i här avsett fall utvecklats sig och dels de svårigheter, som svenska fiskare f. n. hava att kämpa emot. Fiskarena söka även ge anvisning på vilka åtgärder, som de anse böra vidtagas för att komma ur bekymren. Finnas andra och bättre medel att komma till rätta med anförda svårigheter, skola fiskarena med största tacksamhet taga emot hjälpen.

Hela landets fiskarekår står bakom den underdåniga framställning, som härmed fram bäres. Och det är vår fasta förhoppning, att fiskarens framställning denna gång skall leda till positiva resultat.»

Framställningen i fråga åtföljdes av bilagor, vari fiskarens speciella intressen berördes, såsom västkustfisket, ålfisket och s. k. fjällfisket.

Av såväl den för alla fiskare gemensamma framställningen till Konungen som separatframställningarna framgår till fullo fiskarens bekymmersamma ställning. Förhållandena hava på sistone förvärrats ytterligare genom de av Tyskland införda tullarna på ål.

Fiskarens bekymmersamma ställning är emellertid ingenting nytt för statsmakterna. Gång efter annan hava nämligen framförts sådana önskemål från fiskarena, som långt före detta bort påkalla en undersökning av hela detta komplex av olikartade frågor för att något positivt verkligen skall kunna göras för att bringa den nödvändiga hjälpen.

Att en dylik undersökning icke kommit till stånd, torde väl i någon mån även bero därpå, att fiskarena hittills saknat en enhetlig organisation genom vilken de förmått att på auktoritativt sätt ge uttryck för sina önskemål.

Den vid dagens plenum behandlade frågan om märkning av importerad fisk och den utgång ärendet fick, såväl i jordbruksutskottet som i denna kammare, utgör ett talande exempel på hur lätt ett missförstånd kan uppkomma beträffande uppfattningen om vad fiskarena i verkligheten önska. Som exempel härpå vill jag nämna, att jordbruksutskottet såsom skäl för sin tveksamhet rörande märkningen anför Göteborgs Havsfiskeförenings yttrande i ärendet. Svenska Västkustfiskarens centralförbund och med detta förbund samarbetande olika fiskareorganisationer m. fl. sammanslutningar utefter västkusten, utgörande de verkliga fiskaresammanslutningarna inom denna del av vårt land, förorda däremot betydligt kraftigare åtgärder till hämmande av importen, än vad som åsyftas i den av mig nyss åsyftade motionen, som av kammaren i dag behandlats.

Men även om det icke varit så lätt att erhålla ett för fiskarebefolkningen representativt uttryck för vilka åtgärder, som ur deras synpunkt lämpligen borde vidtagas för att hjälpa fiskarena, kvarstår i allt fall det för alla kända förhållandet, att fiskarebefolkningen kämpar med oerhörda svårigheter.

De av mig nyss åberopade tyska tullarna å ål medföra, att hela det svenska ålfisket kommer att lamslås. Den oerhörda importen av fisk från Norge, Danmark, Finland och Östersjöprovinserna är ett spörsmål, som påkallar den största uppmärksamhet, särskilt med hänsyn till att samma länder genom olika restriktiva åtgärder förhindra vårt eget lands fiskare att genom export underlätta avsättningsmöjligheterna.

Interpellation ang. åtgärder till lindrande av fiskarebefolkningens ekonomiska betryck. (Forts.)

Den stora avsättningen av islandssill inom vårt land och samtidigt av Islands myndigheter vidtagna åtgärder i syfte att förhindra våra svenska fiskare, som bedriva liknande fiske vid Island, att kunna avsätta fångsterna i Sverige är ännu ett exempel på varhän det leder, om statsmakterna försumma att hjälpa en befolkningsgrupp, som även under normala förhållanden utför ett hårt och oftast farofyllt arbete.

Av det sagda torde framgå, att jag anser förhållandena för vårt lands fiskare f. n. vara sådana, att ett skyndsamt ingripande från statsmakternas sida är av nöden, därest det svenska fisket och dess utövare skall kunna undgå ett ekonomiskt sammanbrott.

Jag tillåter mig därför hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställa följande spørsmål:

1) Har regeringen uppmärksammat rådande förhållanden beträffande importen av fisk till vårt land samt de åtgärder, som andra länder vidtagit i syfte att utestänga svenska fiskares exportmöjligheter?

2) Har regeringen uppmärksammat de åtgärder, som Islands myndigheter vidtagit i syfte att hindra svenska fiskare att utnyttja sillfisket på sådant sätt, att det kan vinnas avsättning för salt och kryddad sill inom Sverige, fångad av svenska fiskare?

3) Om så är förhållandet, har regeringen för avsikt att skyndsamt vidtaga åtgärder, som bidra till åstadkommandet av rättelse i här avsedda fall till hjälp för fiskarebefolkningen i dess ekonomiska betryck?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spørsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.